29 ЯНВ 1992
Госкнижная палата УзССР

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, РАЖАБ, 19-КУН. ● ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, ДАЛВ, 6-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган — 1992 ЙИЛ 24 ЯНВАРЬ, ЖУМА, 18-СОН ● 269 ● — НАРХИ ОБУНАЧИГА 15 ТИЙИН, СОТУВДА 35 ТИЙИН.

Иқтисодий таназзул, буҳрон кучайган, танқисчилик, қимматчилик зўрайган ҳозирги кунда ҳам республикамиз аҳолисининг аксарияти тушкунликка тушгани йўқ. Аксинча келажакка умид боғлаб яшаётир. СУРАТЛАРДА: 1. (Юқорида) тошкентлик мисгарлар авлодининг давомчилари, ака-ука Наби ва Ҳусан Мусаевлар; (пастда) Косонсой районидаги тўқувчилик кичик корхонасининг илғор ишчиси Сайёра Назарова; 2. (Юқорида) қўқонлик дўппидўз Қандиной ая Мирзаалиева қизи Маъсудахон билан; (пастда) темирчилар сулоласининг давомчилари ака-ука Каримжон ва Мақсуджон Исломқуловлар ҳамда уларнинг фарзандлари Авазхон ва Абдураҳмон; 3. (Юқорида) Самарқанд районининг Улуғбек қишлоғидаги тикувчилик цехининг моҳир чевари Марҳабо Очилова; (пастда) Қарши давлат суғурта идораси вакили Мақсуда Носирова тикувчилик бирлашмасида.

А. ХАЛИЛОВ, М. НАЗАРОВ, И. АЛИМОВлар олган суратлар.

САМИМИЙ ҚУТЛОВ

Дўст ва қардош Ўзбекистон халқининг республика Президенти сифатида мамлакатимизга қилган ғоят самарали сафарингиздан олган илиқ таассуротларимни ёдимда сақлаш билан бирга умумхалқ сайловида кўпчилик овоз билан сайланганингизни эшитиб ниҳоятда хурсанд бўлдим.

Сизнинг сайловда ғалаба қозониб халқ хоҳиши билан президентлик лавозимига қайта сайланишингиз Ўзбекистон халқининг соғлом ақл-ҳушини, тараққиёт ва ривожланишга қарор берганлигини ва сиздай ватанпарвар йўлбошчи раҳбарлигида қайта тикланишга жазм қилганлигини кўрсатади. Бу ҳам бизни бениҳоя севинтирди.

Мана шу ғалабангиз муносабати билан сизни самимий қутлайман.

Сиз зоти олийнинг Туркияга сафарингиз ғоят самарали бўлди ҳамда икки халқ орасидаги тарихий ва маданий алоқалар билан қардошлик туйғуларини яна ҳам кучайишини таъминлади. Эндиликда ҳар иккимизнинг вазифамиз ана шу қардошликни иқтисодий ва маданий ҳамкорлик билан кучайтиришдан ва бу соҳада мустаҳкам алоқалар ўрнатишдан иборатдир.

Туркия Жумҳуриятининг Бош вазири сифатида Сизга қуйидагиларни айтишдан хурсандман: Туркияда олиб борган музокараларимиз асосида келишилган ва зиммага олинган бутун иқтисодий, маданий ҳамда сиёсий ҳамкорлик режаларимиз ва ваъдаларимиз айнан амалга оширилмоқда. Ҳар иккала мамлакат ва қардош халқ орасидаги ўзаро манфаатдорликка асосланган самарали иқтисодий ҳамкорлик сўз ва қоғозда қолиб кетишига йўл қўймай, уни тўлалигича ҳаётга татбиқ этажакмиз.

Замонавий ҳаёт тарзини юксалтириш, иқтисодий тараққиёт ва демократиялаш йўлида ўзбек халқига сиздай ватанпарвар ва ишончли давлат арбобининг раҳбар бўлиб сайланиши биз учун етарли гаров ва ишонч бахш этади.

Қардош Ўзбекистон ҳозир оғир дарддан тузалиш даврини бошидан кечирмоқда. Бундай оғир дарддан тузалишнинг хатари ҳам улкан бўлади. Дунёнинг турли мамлакатларида бундай дарддан тузалиш оғриғи баъзан қандай можароларга олиб келишини кўриб турибмиз. Мамлакатимизда, тинчлик, ҳамжиҳатлик ва барқарорликни сақлаш ғоят самаралидир. Раҳбарларни ва халқни муросага келтириш улкан ислоҳотлар ғалабаси Ўзбекистон раҳбариятининг сиёсий моҳирлигини бутун дунёга намойиш қилади. Сизнинг ғалабага интилган, бирликка таянган раҳбарлигингизда Ўзбекистон бунга эришувига чин қалбдан ишонамиз.

Туркия барқарорлик ва тараққиёт соҳасида қанчалик намуна бўлса, Ўзбекистон ҳам Ўрта Осиёда халқнинг ва раҳбариятнинг бирбири билан келишган ва бир-бирига таянган тарзда айни шундай ўрнак бўлишига, буни Сиз рўёбга чиқаришингизга ишончимиз комил. Бу соҳада Туркия қардош мамлакат сифатида имкони бўлган ҳар қандай ёрдамга тайёрдир.

Муваффақиятларингиз муносабати билан Сизни яна бир бор қутлайман. Турк-ўзбек дўстлиги ҳар икки мамлакатда ва бутун дунёда тинчлик учун фойда келтиришига ишончимни изҳор этаман.

Сулаймон ДЕМИРЕЛ,
Туркия Республикасининг Бош вазири.

ҚЎЛЛАШ, ҚУВВАТЛАШ

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов номига Италия Республикасининг Президенти Франческо Коссига йўллаган табрикнома келди. Унда, жумладан, бундай дейилади:

«Ҳозирги нозик ўтиш пайтида масъулиятли муносабат намоён этилиб, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги тузилганлиги муносабати билан ўзбек халқига, бошқа мустақил республикалар халқларига ва уларнинг раҳбарларига қойил қолганлигимни билдираман. Ҳамдўстлик демократия, эркинлик, тинчлик ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг тағин ҳам юксакроқ мақсадларига эришиш сари олға боришга имкон беради, деб умид қиламан». Ўз аҳолиси кўпчилигининг иродасига мувофиқ ўзини мустақил деб эълон қилган Ўзбекистон ҳозир халқаро ҳамжамиятнинг тўла ҳуқуқли субъекти бўлиб қолганлигини таъкидлаб, Италия Президенти республика ҳукуматининг сиёсати ҳамиша барча халқаро меъёрлар ва мажбуриятларга риоя этишга асосланади, деб ишонч билдиради. Шу тариқа иккала мамлакатларимиз ўртасида ҳамкорликни кенгайтириш учун шарт-шароит яратилади, бундай ҳамкорликка Италия катта аҳамият бермоқда.

Италия Республикаси ана шундай истиқболни кўзда тутиб, мустақил Ўзбекистон билан дипломатия муносабатларини ўрнатишга тайёрдир.

* * *

Афғонистон Республикасининг Тошкентдаги бош консулхонаси Афғонистон ҳукуматининг расмий баёнотини Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигига топширди. Афғонистон Республикасининг ҳукумати ўзбек халқининг ўз тақдирини ўзи белгилаш қонуний ҳуқуқи рўёбга чиққанлиги муносабати билан унга ўз эҳтиромини билдиради ва Ўзбекистон Республикасини мустақил давлат деб танийди.

* * *

Ливия Араб Социалистик Халқ Жамаҳирияси раҳбари Муаммар Каддифи ҳам И. А. Каримов номига йўллаган мактубида Ўзбекистоннинг мустақиллигини тан олиб, унинг халқига табрикнома ва Ўзбекистон Республикаси Президентига қутловларини йўллади.

БОБОЛАР РУҲИ ШОД ЎЛСИН

ТОШКЕНТДА ТАШКИЛ ЭТИЛГАН УМУМТУРК МАДАНИЯТ МАРКАЗИ УЗ ФАОЛИЯТИНИ ШУНГА САРФЛАЙДИ

Дунёнинг қиёфаси жуда тез ўзгараётган ҳозирги шароитда қардош халқларнинг ётсираб туришлари катта йўқотишларга олиб келиши мумкин. Ота-боболаримиз «Куч — бирликда» деган ақидага қаттиқ риоя қилган эканлар, биз уларга лойиқ бўлишимиз лозим. Дунё тараққиётида энг қадимий халқлардан бўлмиш турк улуси ташқи кучлар тазйиқи остида бўлиниб, парчаланиб келди. Етар энди фитналар қурбони бўлганимиз, бир-биримизга тиғ кўтарганимиз, бrandarкушлик ва тарқоқлик! Бундай ҳароратли юрак сўзлари чоршанба куни Ўзбекистон Республикаси Маданият жамғармаси биносида бўлган Умумтурк маданият маркази очилганини маълум қилишга бағишланган таништирув йиғилишида янгради. Бу амалий қадам республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг Туркияга қилган сафари давомида келишиб олинган кўплаб хайрли тадбирларнинг бажарилишига ёрдам беради.

Йиғилишни жамғарма раиси ёзувчи Мамадали Маҳмудов очиб, марказнинг зарурати, олдига қўйилган вазифалар хусусида қисқача тўхталди. Унда иштирок этган ижодкорлар, олимлар, шаҳримиз меҳмонлари, жамоатчилик вакиллари ўз истакларини изҳор этдилар. Жумладан, Президент маҳкамаси вакили шоир Шукрулло, олимлар — Фозила Сулаймон қизи, Қозоқбой Маҳмуд ўғли, шоир Ёдгор Обид, Туркиядан ташриф буюрган қардошларимиз — олим Ражаб Ширин, ишбилармон Аҳмад Кўктурк Инон, швециялик меҳмон Пьер Бекман ва турли миллатларга мансуб турк қавмларининг вакиллари дастлабки қалдирғоч сифатида ташкил этилаётган марказнинг фаолиятига ривож тиладилар, қўлларидан келадиган барча юмушларни ўринлатишга тайёр эканликларини изҳор этдилар.

Суҳбат ройиши бугунги ҳаяжонли кунларга, турклар дунёсидаги ташвишли воқеаларга келиб тақалди. Ҳарбий врач Латиф Ҳамдиев (Озарбайжон) Ўзбекистонда фитна қурбони бўлган ахисха туркларининг (бизнингча — «месхетинцлар», бу сунъий сўзни қизил империя амалдорлари Грузиядаги шундай жой атамасидан ўзлаштирганлар. Бу — тарихий ҳақиқатга зид, аслида улар қадимги қавмларимиздан бири номи билан — ахисха деб аталган. «Месхети» деган сўзни муомалада қўлламасликка келишилди) бугунги ҳаётидан ташвишланиб гапирди. Улар Москва кўчаларида, Краснодар чўлларида, Волга бўйларида тентираб юришибди. Тоғли Қорабоғда кўп йиллардан буён нима бўлаётганини ҳеч ким аниқ билмайди, холис ахборот йўқ. Бу ўтли нуқтадаги уруғларимиз турк оламининг мададини сезиб туришлари керак. Ҳар иккала масала юзасидан тегишли ҳужжатлар тайёрланиб, барча туркий ўлкалар раҳбарларига жўнатишга келишилди.

Марказнинг ишчи ҳайъати тузилди. Унга республикалардан вакиллар, турли соҳа кишилари киритилдилар. Асли касби шифокор бўлган Умар Солмонов марказ раиси этиб сайланди. «Ипак йўли» газетасининг мазмун ва мундарижасини яхшилаш юзасидан маслаҳатлашиб олинди.

Биз ҳам ҳурматли муштарийларга мурожаат қилиб, хайрли ишларда кўмаклашиш, турк оламини бирлаштиришдек улуғ ишга ҳисса қўшишга чақирамиз. Ҳозирча марказ **Тошкент шаҳри, Маяковский кўчаси, 6-уйда** макон топган. Телефон: 33-04-28.

Ҳаким САТТОРИ.

Нилуфар ҲАБИБУЛЛАХОН қизи

АЙЛАГАЙ ЎЗИ КАРАМ

Нега бу кун юрт бетинч,
Учган қуту барака!
Кимдир нимадан илинж,
Камайди тўй-маърака.

Ўзбекда йўқдир ўзлик,
Тупукка тўлди тузлиқ,
Гўрдан гўрга тушуриб,
Бермаймиз янги бўзлик.

Раҳмонга йўл бермайин,
Шайтонга бердик шайин,
Ҳақ йўлига қайтмасак —
Жаҳаннамдан жой тайин.

Аёлин қилиб таъна,
Ўзгага эр парвона,
Қўш бешикка бош эгиб,
Кўкрак тутар оч она.

Ҳай, ҳаромхўр, хўш энди,
Бизнинг юртдан кўч энди!
Йигит ҳайрон қилмишга,
Қўйни-қўнжи бўш энди.

Сузук кўзинг кўр ўлсин,
Юзинг сомондек сўлсин.
Ҳар кимсанинг уйида
Поклик, осойиш бўлсин.

Кўз тегдими ўлкамга,
Олтин кузи, кўкламга!
Энди шамол текканда
Ўқ тегди-ку ўпкамга.

Упкам ўйилиб борар,
Юрак ўйноқдан толар,
Танам ҳароратидан,
Жигаримдан қон томар.

Жигаргинам пардаси,
Жонимнинг арзандаси,
Эй, азиз ўғил-қизлар,
Сабр айланг андак сизлар.

Кулган кўздан кетсин нам,
Дилдан қувилсин алам.
Оллоҳга қилинг товт,
Айлагай ўзи карам.

КЕЛАЖАККА ИШОНАМАН

ЗАРБДОР РАЙОН СОВЕТИНИНГ РАИСИ, ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕПУТАТИ АБДУЛЛАЖОН ТУРДИҚУЛОВ БИЛАН МУСОҲАБА

— Абдуллажон ака, айтингчи, сиз кўпроқ халқ депутатимисиз ё район раҳбари!

— Район раҳбариман, албатта. Айни пайтда бу вазифам наказларимни яхшироқ ва тезроқ уддалашга кўмаклашади.

— Яъни!

— Раҳбар сифатида унчамунча ташкилотларга сўзим ўтади, районимиздан ташқаридаги корхоналар билан келишишга ҳам шу вазифам ёрдам беради. Дейлик, биз «Ударник» давлат хўжалигидаги аксарият уйларни газлаштириш учун темир қувурга муҳтожмиз. Уни эса завод сотмайди. Фақат озиқ-овқат маҳсулотига алмаштиради. Уларга қовун-тарвуз, пиёз ва ҳоказолар керак. «Ударник»да эса бундай маҳсулотлар кўп эмас. Чунки хўжалик чорвачиликка ихтисослашган. Қўшни «Ленин йўли», «Тараққиёт» давлат хўжаликларида эса сабзавот маҳсулотлари бор. Район раҳбари сифатида икки хўжаликни келиштираяпман. Натижада ударникликлар хонадонига газ келди. Демак, мен депутатлик наказимни бажардим.

— Яна қандай наказларингиз бор!

— Район бўйича Оқбулоқ қишлоғи газлаштирилмаган эди. Вилоят газлаштириш бошқармаси билан шартнома имзоладик. Лойиҳа-смета ҳужжатлари тузиш учун қирқ минг сўм пул ажратдик. Қишлоқ ўтган йилнинг охиригача ичимлик сув билан тўлиқ таъминланди. 80 хонадон ҳозир биздан миннатдор. «Ленин йўли» давлат хўжалигида пахтани қайта ишлайдиган кичик завод қурилаяпти. Яқин кунларда ишга туширилади. Ҳар ким ўзини ўзи таъминлаши керак бўлган вақтда бундай заводлар ҳар бир хўжаликда бўлиши шарт.

«Андижон» давлат хўжалиги ишчилари қишки клуб биноси қурилишини жадаллаштиришда кўмаклашишимни сўрашганди. «Ержар» совхозлар тресги раҳбарлари унинг бу йил ишга тушиши учун барча чоралар кўрилади, деб ваъда беришди. Трест қурувчилари КПСС XXV съезди номли хўжаликдаги янги клубни ҳам ишга туширишга шай қилиб қўйишди.

Бозор иқтисодиёти ҳар бир раҳбарни билимдонлик билан иш тутишга даъват этаяпти. Районда пахта майдонини қисқартириш ҳисобига боғ ва токзорларни кенгайтиришга алоҳида эътибор бераяпмиз. Сайловчилар мендан раҳбар сифатида ҳам, депутат сифатида ҳам ана шу ишда фаоллик кўрсатишимни талаб қилмоқдалар. Жорий йилда пахта майдонини 431 гектар қисқартирдик. Боғ-роғлар бир йилда икки баравар кўпайтирилди.

Умуман сайловчилар томонидан ўндан ортиқ наказ тушган эди. Улар, табиийки, беш йил мобайнида бажарилиши керак. Аҳоли саъй-ҳаракатларимизнинг илк натижаларидан баҳраманд бўлмоқда. Республика Маҳаллий саноат вазирлиги билан ҳамкорликда 80 ўринли фабрика очилди. 1996 йилгача Бўстон қўрғонида нон комбинати қуришни мўлжаллаяпмиз. У бир кеча-кундузда 13 тонна хилма-хил нон маҳсулотлари тайёрлайдиган бўлади. «Ударник» давлат хўжалиги марказидаги 2-ўрта мактабнинг янги биноси учун чизмалар тайёрланаяпти.

— Сиз депутат сифатида ўз вазифангизни район миқёсидаги қурилишлардан иборат, деб биласизми!

— Авваломбор, шу район аҳли мени депутатликка сайлаган. Биринчи навбатда уларнинг талабларини қондирсам дейман.

— Гапни иқтисодиётга буриб яхши қилдингиз. Шу баҳонада райондаги иқтисодий аҳволга ҳам тўхталиб ўтсангиз!

— Умуман бошқа районлар билан солиштирганда ёмон эмас. 1991 йил бошида тўққизта хўжалигимизнинг кассасида 18 миллион сўм пул бор эди. Барча хўжаликларимиз ўзини ўзи бошқараяпти. Қарзларини узган. Биз янги иқтисодий ислоҳотдан келиб чиқиб, районимиздаги деҳқончилик-саноат банкини акционерлик-тижорат банкига айлантирдик. Унинг раиси Н. Абдусаматов бу соҳада катта тажрибага эга. Энди хўжаликларнинг пуллари бу ерда аввалги йиллардагидек шунчаки ётмайди, балки пул ишлайди. Хўжаликлар банкдан акциялар сотиб олишган, шунинг ҳисобига ҳар бир сўми учун 11 фоиз даромад қилаяпти. Пул ишлаш, даромад қилишнинг бошқа турлари ҳам ишлаб чиқилмоқда.

— Ҳозирги вазиятда ишлаб топган пулингга бозордан, дўкондан ўзингга ёққан бирон-бир молни топиш қийин...

— Биз иложи борича бу пулларни сақламасликка интилаяпмиз. Қурилишларга кўпроқ аҳамият бераяпмиз. Уйлар, клублар, боғчалар, мактабларни тиклашда бизнинг ҳудудда жойлашган «Жиззахдаштиқурилиши» бирлашмасининг амалий ёрдами катта бўлаяпти.

— Ҳозир бутун дунё мамлакатдаги аҳволни «гиперинфляция» деб баҳоламоқда. Бу шароитда кишилар кўп жиҳатдан қорин қайғусига тушиб қолмоқдалар. «Очарчилик бўлади», деган қандайдир васваса бор. Шу ҳолга сизнинг муносабатингиз!

— Бундай васвасадан биз холимиз, десам, албатта ёлғон гапирган бўламан. Бир йил бурун биз йиғинларда гўшт, сут етиштириш камайиб бораяпти, бозорда мол гўшти олти сўмга чиқаяпти. Уни беш сўмга тушириш керак, деган масалаларни ўртага қўйгандик. Ҳозир гўшт 30-35 сўм, у ҳам дўконга чиқса чиқади, чиқмаса йўқ. Сўнгги васвасалар оқибатида турли районлар ва вилоятлардан келган воситачилар дўконлару деҳқонларимиздаги қишлоқ хўжалик маҳсулотларини олиб кетишаяпти. Бу биз учун катта қийинчилик туғдирмоқда. Бизда ҳам касалхоналар, болалар боғчалари бор, ёзгача уларни озиқ-овқат билан таъминлашимиз шарт. Хуллас, тайёрлов идораларимиз деҳқонлардан бу маҳсулотларни оширилган нархларда харид қилишга мажбур бўлмоқда. На куларингни, на йиғларингни биласан: 1989 йили қанчадан-қанча пиёз харидор йўқлиги туфайли омборда чириб кетганди. Килосини ўн тийиндан ҳам олишмаганди. Бу йил эса тайёрловчилар бир сўм саксон тийиндан тўлаймиз, деб юришибди, пиёз эса йўқ.

— Тўлиқ мустақилликка чиқишимизга ишонасизми!

— Ишонаман.

— Нимага асосланиб!

— Тарихдан маълумки, бир халқнинг иккинчи халқ устидан ҳукмдорлиги ҳамиша 120—140 йилдан ошмаган. Айнан ана шу оралиқдаги йигирма йил инқироз даври бўлади. Доро босқини, араблар, Чингизхон босқини даври ҳам ана шундай. Ҳозир Русия босқинининг инқироз даври бошланди ва бу даврга тарихнинг ўзи хотима ясайди. Тарихнинг ғилдирагини ҳеч ким ортга буриб юборолмайди.

— Лекин уни кимдир вақтинча бўлса ҳам тўхтатиб қолиши мумкин-ку!

— Балким шундай бўлар, аммо ўшалар вақт-соати билан айнан ана шу ғилдиракнинг тагида қолиб кетадилар ва бу ғилдирак янада шиддат билан ўз йўлида давом этажак. 19—21 август воқеалари бунинг яққол далилидир.

— Демак, сиз келажагимизга ишонасиз.

— Ҳа, бусиз яшашнинг маъноси йўқ.

Суҳбатдош: Абдулқосим МАМАРАСУЛ ўғли, «Халқ сўзи» мухбири.

УМИДИМИЗ КАТТА

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ И. А. КАРИМОВГА!

Сиз демократик йўл билан сайланган севимли Президентимизсиз. Биз Сизни катта умидлар билан шу лавозимга сайладик.

Куни кеча талабалар шаҳарчасидаги тартибсизликлар муносабати билан ойнаи жаҳон орқали халқимизга қарата қилган мурожаатингиз биз ота-оналарнинг қалбларини ларзага солди.

Халқимиз оч қолса ҳам, тўқ бўлса ҳам Сиз туфайли. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг харид нархини оширдингиз. Ойлик маошларимиз ҳам бирмунча кўпайди. Бироқ, ҳамма биладики, булар яхши яшашимиз учун кифоя қилмайди. Тўғри, жумҳуриятимиз теварагидаги аҳвол ҳам биздагидан бирмунча оғир. Буни эътироф этмаслик ҳам инсофдан эмас.

Бозор иқтисодиётига ўтилаётган бир пайтда ҳеч кимга осон тутиб бўлмайди. Шундай бўлса-да, биз ўз болаларимизнинг ғамини еб қўйганмиз. Ўзимиз емасак емаймизки, болаларимизнинг соғлом улғайиши, чуқур билим олишлари учун барча шароитларни яратиб бераоламиз.

Ўйлаймизки, бизнинг, шунингдек фарзандларимиз — талабалар тақдири ва ҳаёти ҳам энди Сизнинг қўлингизда. Уларда айб йўқ. Сиз раҳмли, одил раҳбар сифатида буни яхши тушунасиз ва талабалар фикридаги бузилишларга ортиқ йўл қўймайсиз. Бу кулфатли воқеаларнинг сабабчилари тез кунда аниқланиб, уларнинг башаралари ва қилмишлари кенг жамоатчиликка албатта, ошкора қилинади деган умиддамиз.

Шу йил охиригача жумҳуриятимизда ҳамма ишлар яхши бўлиб кетишига ишончимиз комил. Шундай масъулиятли ва оғир дамларда биз Сиз билан биргамиз. Жумҳуриятимиз равнақи йўлида Сизга мустаҳкам соғлиқ, омад тилаймиз.

Фарзандлари Тошкент шаҳрида таҳсил олаётган вобкентлик (Бухоро вилояти) ота-оналар номидан С. Пардаева, Т. Рустамов, Х. Шодиев, А. Қодиров, З. Турдиев, С. Умедов, У. Одинаев, Ж. Иззатов, Т. Умаров, С. Бақоев, Б. Сайдов, Ш. Бўронов, М. Наврўзова, И. Муродова, Л. Охунбобоева, Д. Турсунова.

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САЙЛОВИНИ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИДА

Марказий сайлов комиссияси округ сайлов комиссияларининг протоколларига асосланиб ва «Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг 49- ва 54-моддаларига мувофиқ бўшаб қолган ўринларга 1992 йил 19 январь куни сайланган қуйидаги Ўзбекистон Республикаси халқ депутатларини рўйхатга олди:

Раҳмонов Холмурод, халқ депутатлари Қашқадарё вилоят кенгаши ижроия комитети раисининг ўринбосари, Ўзбекистон Халқ Демократик партиясининг аъзоси, Қарши шаҳрида яшайди, Қашқадарё вилоятидаги 240-Қишлик сайлов округидан сайланган;

Суюнов Жўлдасбой, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раисининг биринчи ўринбосари, Ўзбекистон Халқ Демократик партиясининг аъзоси, Нукус шаҳрида яшайди, Қорақалпоғистон Республикасидаги 475-Қизкеткен сайлов округидан сайланган.

АҲБОРОТ ХИЗМАТИ

Талабалар шаҳарчасида рўй берган воқеаларни оммавий ахборот воситаларида рўйрост ёритиш учун махсус ахборот хизмати ташкил этилди. Ўзингиз гувоҳ бўлган ва матбуотда ёритиш лозим деб ҳисоблаган маълумотларингизни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг комиссияси манзилига — **Тошкент, Мустақиллик майдони, 5-уй,** ҳамда қуйидаги телефонларга маълум қилишингизни сўраймиз: **39-85-47, 39-84-67, 39-81-68.**

Булардан ташқари ўз фикрмулоҳазаларингизни барча матбуот воситаларига, радио ва телевидениега ёзиб юборишингиз мумкин.

ҲАМДАРДЛИК

Тошкентнинг Талабалар шаҳарчасида бўлиб ўтган тартибсизликлар натижасида жабрланган яна бир навқирон — Тошкент меъморчилик-қурилиш институтининг толиби тўрткўрслик 19 яшар **Камолиддин ОРТИҚОВ** шифохонада оламдан ўтди.

«Халқ сўзи» жамоаси ва кўп минг сонли муштарийлар номидан марҳумнинг оила аъзолари, ёру биродарлари, курсдошу ётоқдош дўстларига оғир, мусибатли дамларда сабру бардош, мустаҳкам ирода тилаб, чуқур ҳамдардлик изҳор қиламиз.

Азиз юртдошлар! Ҳозир бизга ҳамжиҳатлик, бирлигу тотувлик ҳар қачонгидан ҳам зарур. Истиқлолу саодатли кунларга қариндошу қавмимиз, бола-чақамиз тўкис-тугал, соғ-саломат, бардам-бақувват етсин десак, иғволарга учмайлик, ўз сафларимизни ўзимиз қийратмайлик.

А. ҲАКИМОВ чизган расм.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши навбатдан ташқари тўққизинчи сессияси

ХОРИЖДАГИ ВАТАНДОШЛАР БИЛАН АЛОҚАЛАРНИ МУСТАҲКАМЛАШ ЙЎЛЛАРИ ҲАҚИДА

ТАШҚИ АЛОҚАЛАР КОМИТЕТИ РАИСИ

П. Қ. ҲАБИБУЛЛАЕВ маърузаси

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг еттинчи ва саккизинчи сессиясида чет элда яшаётган ватандошлар тўғрисидаги масала юзасидан ҳужжатлар ишлаб чиқиш ҳақида қарор қабул қилинган эди. Унда биз чет элда яшаётган ватандошлар билан алоқаларни мустаҳкамлаш ва уларнинг жумҳурият ҳаётида тўлароқ иштирок этишлари учун зарур шароитлар яратиш кераклиги тўғрисида билдирилган таклифларини ўрганиб чиқишга келишиб олгандик. Олий Кенгаш муҳокамасига киритиш учун тегишли ҳужжатларни Кенгаш раёсатига тақдим этиш — Халқаро ишлар, Миллатлараро муносабат масалалари ва тил, маданият комитетларига топширилган эди.

Не бахтки, бизнинг бу хайрли режаларимиз америкалик ҳурматли ватандошимиз Абдурауф ака Мақсудий бошқараётган «Эл» халқаро уюшмасининг ҳам кўнглида туғилган орзу-истаклари билан уйғун келди.

«Эл» халқаро уюшмаси қисқа вақт ичида қатор хайрли ишларни амалга оширди. Ўзбекистон билан қўшни жумҳуриятларда, чет мамлакатларда истиқомат қилаётган туркистонликлар орасида қон-қариндошлик, маданий, маърифий, зиёрат ва тижоратга доир алоқаларни ривожлантиришга бел боғлаган «Эл» халқаро уюшмаси ўзининг тузилган кунидан бошлабоқ бир қанча муҳим масалалар қатори чет эллардаги ватандошларимизни муҳожирлик азобидан, ҳар хил қораланишлардан, тавқи лаънатга тўла туҳмат балоларидан халос қилиш масаласини такрор ва такрор олдимизга қўйди. Бобур, Муқимий, Фурқат, Абдулла Қодирий, Чўлпон ва Усмон Носир киндик қони тўкилган тупроқнинг авлод-аждодлари яна бирлашишлари кераклиги ҳаётий зарурат, давр тақозоси эканлигини онгимизга, шууримизга етказа билди.

Аммо, тан олмоғимиз керак, биз бу масалада бироз кечикдик, Россия, Болтиқбўйи каби қатор жумҳуриятларда Иккинчи жаҳон урушигача ва уруш даврида мажбуран муҳожирликка маҳкум этилганларга аллақачон авфи умумий эълон қилинди. Шу боисдан биз ҳам — эртами, кечми, барибир бу масалани кўрмоғимиз керак бўлади. Муҳожирлар ҳам — ўз миллатимиз, ўз элдошимиз, ўз қондошимиздир! Бугун биз агар ҳақиқий миллий бирлик ҳақида гапирадиган бўлсак, уларни ўзимизга бегона тутмаслигимиз, ўгайдек билмаслигимиз, уларнинг жони оғриса, ватан тўғрисида чеккан изтиробларига бефарқ қараб турмаслигимиз даркор.

Зеро, ҳеч бир миллатда икки Ватан йўқ. Қаерда яшашидан қатъи назар, биз ўзбекларнинг ҳам Ватанимиз ягона, бу — Ўзбекистон! У бор экан, биз миллат сифатида мавжудмиз, тилимиз, маданиятимиз, урф-одатимиз сақланиб қолиши ва равнақ топиши учун асос ва негиз ҳам мавжуд. Шунинг учун ҳам такрор айтаман, биз ўзлигимизни йўқотмаслигимиз, хориждаги миллатдошларимизни бегона тутмаслигимиз, ўгай билмаслигимиз, тақдирига бефарқ бўлмаслигимиз, уларга бағримизни, диёримиз эшикларини кенг очмоғимиз керак. Улар жаҳоннинг қайси минтақасида яшамасинлар, эркин, ижодий меҳнат билан шуғулланмоқдалар, ҳалол меҳнатлари билан оила тебратмоқдалар, фарзандларини ёшлигиданоқ Ўзбекистонга, Туркистонга меҳр қўйган ватанпарвар, маърифатли, маданиятли, хуш муомалали кишилар қилиб тарбияламоқдалар. Биз чет элларда бундай ор-номусли қавм-қариндошларимиз борлигидан ифтихор қилишимиз керак. Зеро, шу пайтгача уларнинг орасидан бирорта ҳам ўғри ёки гадой чиқмаган. Қолаверса, ҳеч бир давлатда ўзбек тилида билим олишга имтиёзи бўлмаган ватандошларимиз бугунги кунда у ерларда ўзбек тилида мукаммал гапирадилар, маънавиятлари бутун, ақллари зукко кишилардир. Улар тарих, сиёсат соҳаларида билимлари тугал бўлишидан ташқари, ўзлари яшаб турган мамлакат халқларининг ва халқаро тилларни, амалий кўникмаларини ҳам яхши ўзлаштирганликлари билан ажралиб турадилар. Улар ҳамма ерда ўзбек халқига хос бўлган меҳнатсеварлик, ҳалоллик, меҳмондўстлик намуналарини кўрсата оладилар.

Ўзингиз кўриб, билиб, сезиб, турибсиз. Бугунги кунда биз ҳурматли Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов бошчилигида янгидан-янги муҳим сиёсий ва иқтисодий режаларни амалга ошираяпмиз, ўтмишимизнинг кўп жиҳатларини қайта баҳолаяпмиз. У ёки бу даражада юз берган тараққиёт одимларидан кўз юммаган ҳолда ноҳақ содир этилган жабру зулмлар, қатағонлар, адолатсизликлар ҳам очиб ташланмоқда. Ўйланг, муҳожир ватандошларимизнинг аксарияти 20-йиллар ва 30-йиллар қатағон пайтлари чет элларга кетишга мажбур бўлгандилар. Бу даврларда миллатимиз бошига тушган мусибатлар ҳақида кўп гапирмасак ҳам бўлади. Буни ҳаммамиз яхши биламиз.

Муҳожир ватандошларимизнинг навбатдаги қисми Иккинчи жаҳон уруши пайтида мажбуран ё қамалда қолган, ё асирликка тушган, ўн йиллаб Оврупо ва Осиё мамлакатларида ватансиз, ҳақ-ҳуқуқсиз яшашга маҳкум этилган биродарларимиздир. Биз уларни хоин ёки сотқин, деб айта олмаймиз. Негаки, 30-йилларда кучайган зулм ва адоватни, қатағон йиллари авж олган қонхўрликни, миллий халқ озодлик ҳаракатига босмачи деб босилган тамғаларни, бисотида бир пуд ғалласи ёки икки-уч бош моли бўлгани учун Сибирга сургун қилинган жўжабирдай жон — қулоқ оилаларини ҳам ҳисобга олиб қўяйлик. Бундай ватандошларимиз орасида ўзи қора бўлган қора замонда қораланганлар борлигини унутмайлик. Ва ниҳоят бир-бирининг ёқасидан тутган икки мухолиф тузумлар тўқнашуви ила содир бўлган фалокатларда жанг майдонларига мажбуран ҳайдаб кетилган бечора ўсмирларни айблаш ҳам адолатдан эмас. Эллигинчи, олтмишинчи йилларда Оврупо мамлакатларида узоқ йиллик саргардонликдан кейин бош эгиб келиб, оилалари бағрида ҳаловат тополмай, ҳукумат идораларининг доимий таъқибидан фақат ўлибгина халос бўлган ватандошларимизда нима айб? Айни пайтда ҳозир анча кексайиб қолган бу авлоднинг аксарияти шу кунларда ҳам пароканда бўлган собиқ Совет Иттифоқида қолиб кетган оилалари, қариндош-уруғларининг тақдиридан хавотирланиб, ҳанузгача ўзга юртларда ўз исмларини ўзгартириб яшаётганини ҳам очиқ айтайлик.

Аммо улар ҳеч қачон ўзлари туғилиб ўсган, улғайган Ўзбекистондан, ўзбек халқидан умидларини узганлари йўқ. Айниқса, ҳозир Ўзбекистон — озод жумҳурият деб эълон қилинган пайтда ўз она-Ватанига, қариндош-уруғлари бағрига қайтиш орзусида қалби туғён ураётган ватандош, миллатдош уруғ-аймоқларимиз дардини бир тасаввур қилинг: бундан ортиқ зулм борми? Бу зулмни кўра била туриб, ҳозир биз ўзимизни қанақасига эркин, мустақил ҳисоблашимиз мумкин? Агар биз бу зулмни зулм деб баҳоламасдан, шунчаки, «ҳаёт тарзи» деб таърифлайдиган бўлсак, у ҳолда биз тарихда жоҳил ва золим инсонлар сифатида қолишимиз муқаррар. Ахир бир ўйлаб кўринг, халқаро ҳуқуқ тартибларига кўра ҳар қандай оғир жиноят қилган инсонларга ҳам эллик йилдан кейин умумий авф эълон қилинади-ку!?

Азизлар, келинглар, мана шу қутлуғ кунларда кўнглимизни кенгроқ қилиб, чет элларда яшаётган қондошларимиздан раҳм-шафқатимизни дариғ тутмайлик. Ўтган ишларга саловат айтиб, 50 йил муқаддам юз берган бало-қазолар туфайли пайдо бўлган адоватлардан бутунлай воз кечайлик.

Меҳр — икки кўзда, меҳрнинг ниҳояси оқибат дейишади. Ягона ўзбек миллатининг қавм-қариндошлари бўлган чет эллардаги миллатдошларимиз билан бундан буён муттасил эркин дийдор кўришиб туришимиз учун энди ўзаро барқарор ҳамкорликни йўлга қўяйлик. Уларга Она-Ватанлари — мустақил Ўзбекистоннинг бағри кенг, доимо очиқ бўлсин. Жумладан, чет элларда яшовчи ўзбеклар ўзларига мақбул вақтларда Ўзбекистонга хоҳлаган пайтида жумҳуриятда доимий ёки муваққат истиқомат қилиш учун эркин келиб-кетишларига ҳақли бўлишлари керак. Уларнинг фарзандлари барча мактаблар ва ўқув юртларимизда билим олишлари учун Ўзбекистон фуқароларига тўла тенглаштирилишлари шарт.

Зарур сармояга эга бўлганларга ўзаро манфаатдорлик асосида Ўзбекистонда қўшма корхоналар ёки фақат ўзларига тегишли бўлган хусусий корхоналарни имтиёзли равишда ташкил этишларига имконият яратилса, нур устига аъло нур бўлур эди. Бунда уларнинг мол-мулклари ва мулкий қонун билан қўриқланиши ҳам тўла даҳлсизлиги кафолатланиши керак, албатта. Уларга ўзларининг хусусий соҳибкорлик фаолиятида ер, ишлаб чиқариш воситалари ва қуроллари, бошқа ашёларни имтиёзли шартларда ва узоқ муддатларга ижарага олишлари ҳуқуқи ҳам берилиши даркор.

Уларга ўз мулкларини мерос қилиб қолдириш, ўз мулкларини мустақил тасарруф қилиш ва ўзларига тегишли даромадларини Ўзбекистондан эркин олиб чиқиб кетиш ҳуқуқи ҳам кафолатланиши мақсадга мувофиқдир.

Энг муҳими, улар зиёрат, тижорат ёки қавм-қариндошларини кўриш мақсадларида келганларида ўтмиши бўйича ҳар қандай асослар билан таъқиб қилинмаслиги, диндорларининг диний туйғуларига ҳурмат билан қаралмоғи, ҳар бир кишининг қайси динга эътиқод қилиши ёки қилмаслиги унинг шахсий иши деб баҳоланмоғи керак. Қолаверса, давлат диндорларга ва диний уюшмаларга диний эътиқод ҳамда расм-русмларни амалга оширишни яратиб бермоғи ҳам лозим. Чет элларда яшаётган ҳар бир ўзбек Ўзбекистон фуқаролигини сўраб мурожаат этган пайтданоқ у шу ҳуқуқ билан таъминланса, Ўзбекистон фуқаролигини қабул қилган шахс ўз хоҳишига кўра ўзининг аввалги истиқомат қилиб турган мамлакати фуқаролигини ҳам сақлаб қолса чинакам адолатдан бўлур эди. Шунингдек, чет эллик миллатдошларимиз она диёрларига қайтганда Ўзбекистон ҳудуди доирасида ота-боболари яшаб ўтган ёки ўзларига мақбул бўлган жойлардан ҳовли-жойлар сотиб олишга ҳақли эканлигини ҳам кафолатлаб қўйиш керак. Аммо улар бу имкониятни ота-боболарининг ер ва мулкини эндиликда мерос сифатида талаб қилишга ҳақлиман, деб тушунмасликлари учун қонун билан чегаралаб қўймоқ лозим.

Ва ниҳоят, мана шундай ишлар ҳамда юмушлар ижроси учун бугун биз Олий Кенгашимизнинг Халқаро ишлар ҳамда Миллатлараро муносабат масалалари, тил ва маданият қўмиталари номидан сессияга кўтарилаётган масалалар юзасидан махсус комиссия тузилиб, унга тегишли барча масалаларни босқичма-босқич бажариш вазифаси топширилса, деган таклиф киритамиз. Келинглар, дўстлар, бугун бутун дунёдаги ватандошларимизга мурожаат қилиб, урушгача, уруш даврида ва ниҳоят Афғонистондаги адолатсиз қирғин пайтида муҳожир бўлиб кетган биродарларимизга умумий авф эълон қилганимизни, қучоқларимизни очиб, нафақат Ўзбекистонга, балки юракларимизнинг тўрига даъват этаётганимизни маълум қилайлик.

Азиз дўстлар! Мана шу масала юзасидан тайёрланган тегишли қарор лойиҳаси Сизларга тарқатилган. Бугун унга ўз фикр ва мулоҳазаларингизни билдириб тасдиқлаб беришларингизни илтимос қиламиз.

ХОРИЖДАГИ ВАТАНДОШЛАР БИЛАН АЛОҚАЛАРНИ МУСТАҲКАМЛАШ ЙЎЛЛАРИ ҲАҚИДА

МИЛЛАТЛАРАРО МУНОСАБАТЛАР, ТИЛ ВА МАДАНИЯТ КОМИТЕТИ РАИСИ

П. Қ. ҚОДИРОВ маърузаси

Бизнинг комитетимиз Халқаро ишлар комитети билан ҳамкорликда икки ой давомида хориждаги ватандошлар муаммосини ўрганиб чиқдик. Аввало шуни айтиш керакки, чет эллардаги ватандошларимиз дунёнинг ҳамма қитъаларига тарқалиб кетганини, ҳатто узоқ Австралияда ҳам ўзбек оилалари она тилимизда сўзлашиб, ватанларини унутмай яшаётганларини аниқладик. Баъзи шарқ мамлакатларида аҳоли рўйхати кўпдан бери ўтказилмаган. Шунинг учун аниқ рақамлар тўплаш мушкул. Шунга қарамай, хорижда тахминан тўрт миллионга яқин ўзбеклар яшаётгани ҳақиқатга яқиндир. Ўйлаб қарасангиз, 3-4 миллион аҳолиси бор яна бир Ўзбекистон, яна бир кичикроқ жумҳурият кўз олдингизга келади.

Демак, жаҳон миқёсида яшаётган ўзбеклар жуда катта куч, қудрат. Уларнинг орасида ўн минглаб юқори малакали мутахассислар бор. Улар жаҳон тилларини яхши биладилар. Бизга ҳозир жуда ҳам етишмай турган ишбилармон, тажрибали, дунё бозорларининг рақобатларига бемалол бардош берадиган тижорат мутахассислари чет элдаги ватандошларимиз орасида жуда кўп.

Айниқса, ҳозир уларнинг ёрдами, кўмаги, мадади бизга ниҳоятда зарур. Бутун халқимиз озодлик ва мустақилликнинг тик довонидан ошиб бораётган ҳозирги тарихий даврларда нафақат мамлакат ичкарисидаги, балки бутун жаҳондаги ватандошларимизни бағримизга тортишимиз, уларнинг ҳар бирини қатордаги норларимиз деб билишимиз ақл-идрокка мосдир.

Тоталитар тузум ва унинг маккор мафкураси хориждаги ватандошларимизни бизга душман қилиб кўрсатиш учун беҳад кўп бўҳтонлар тўқиди. Ягона ўзбек миллатини ички ва ташқи бўлакларга бўлиб, бирини-бирига қарши гиж-гижлаб ҳукмронлик қилиш «қизил империя»нинг севимли иш услуби бўлганини кўпчилик энди билаяпти. Айниқса, чет элларга борганда, у ерда ҳалол меҳнат билан бойлик орттирган ватандошлар она юртимизга, она тилимизга нечоғлик садоқат сақлаётганини кўрганингизда, Туркиядан тортиб, Ҳиндистону Арабистонгача, Америкаю Канадагача ўнлаб мамлакатларда улар ўз она ватанлари — Ўзбекистонга иснод эмас, балки обрў келтирадиган нек ишларни қилаётганларига амин бўласиз. Ахир биз қарам бир мустамлакада, хом ашё базасида яшаб туриб, кўзимиз боғланган аҳволда «биз бахтиёрмиз, дунёда биздан озод яшаётган халқ йўқ!» деб кўкрагимизга уриб, ёлғон ифтихорларга берилиб юрган йилларимизда жаҳонга ўзбек халқи тўғрисидаги ҳақиқатни виждонан айтиб турганлар — чет элдаги зиёли ватандошларимиз бўлдилар. Абдулла Қодирий ва Чўлпондай улуғ адибларимиз бизда бадном этилиб, асарлари ёндириб юборилганда, уларни тоталитар тузумнинг тажовузларидан ҳимоя қилганлар, ҳатто ёвузлик доҳийси бўлган Сталин дунёга даҳшат солиб тирик юрган пайтларда ҳам бу ўлмас ёзувчиларнинг асарларини туркча, арабча ва бошқа тилларда чоп этиб, тарғиб қилганлар, хориждаги ватандошларимиз эмасмиди? Ўша даврларда хориждаги зиёли ватандошларимиз ўзбек миллатининг виждонига айланиб, катта ҳақиқатларни айтиб қандай нидолар қилганини биз энди биляпмиз. Агар уларнинг овози бизга ўша пайтларда эшитилиб турганда боғланган кўзларимиз аввалроқ очилган бўларди. Лекин золим кўзбойлағичлар юз миллионлаб халқ пулини сарфлаб, хориждан келадиган ҳақиқат овозини ўнлаб йил давомида зўр «глушитель» техника ёрдамида ўчириб турдилар.

Аммо бари бир, адолат ғолиб чиқди. Бугун биз ватандошларимиз тўғрисидаги ҳақиқатни ҳам, уларга қўйилган айбларнинг бўҳтонлигини ҳам билдик. Дунёнинг турли қитъаларидан, уммонлар оша бизга қараб талпинаётган ватандошларимизнинг қадрига етадиган кунлар ҳам келди. Баҳор даракчиси бўлиб келадиган қалдирғоч каби «Эл» халқаро жамияти самарали иш бошлади. Аммо биз хориждаги ватандошларимиз олдида жуда ҳам бурчлимиз. Уларга қарши тоталитар мафкура томонидан отилган бўҳтон ва маломат тошларини териб, супуриб ташлашишимиз керак.

Яқин ўтмишдаги ҳукмрон доираларнинг ғирромлигини қарангки, 1955 йилда урушда асир тушганларга авфи умумий берилган фармонни бизнинг хориждаги ватандошларга нисбатан мутлақо тадбиқ этмасдан парда ичида, ярим махфий ҳолатда 30 йилдан ортиқ сақлаб келганлар. Энди бу адолатсизликнинг ҳаммасини бирваракай бартараф этадиган Олий қарор ва мустақил Ўзбекистон Жумҳурияти Президентининг хориждаги ватандошларни асоссиз бўҳтонлардан халос қиладиган авфи умумий ҳақидаги фармони жорий этилса, бутун халқимизнинг эзгу орзуси ушалган бўлар эди.

Муҳтарам Президентимиз Ислом Каримов муҳожир ватандошларимизга бағишланган нутқида мана шу масалага оид жуда таъсирли гапларни айтган эдилар. Мен сизларга шу нутқдан бир жойини эслатмоқчиман: «Келинглар, азиз биродарлар, мана шу қутлуғ кунларда юрагимизни кенгроқ қилайлик, 50 йил муқаддам четдан келган балолар туфайли пайдо бўлган адоватлардан воз кечайлик. Бутун дунёдаги ватандошларимизга мурожаат қилиб, урушгача, уруш даврида ва ниҳоят Афғонистондаги адолатсиз уруш пайтида муҳожир бўлиб кетган биродарларимизга авфи умумий эълон қилиб, қучоқларимизни очиб, уларни нафақат Ўзбекистонга, балки юракларимизнинг тўрига таклиф қилаётганимизни маълум қилайлик.

...Мен Ўзбекистон Президенти сифатида ўз қарашларимизни баён қилдим. Сизлар нима дейсизлар, азиз биродарлар?» Бу ҳаяжонли сўзлар сиз билан бизга қаратилган, азиз халқ депутатлари. Ўйлайманки, биз бу олижаноб ниятни чин қалбдан қўллаб-қувватлаймиз. Сизларга тақдим этилган қарор лойиҳасида хориждаги ватандошлар билан алоқани тубдан яхшилашга қаратилган қатор тадбирлар белгиланган. Муҳтарам халқ ноиблари, шу лойиҳани керак бўлса яна такомиллаштириб, муҳим бир қарор шаклида қабул қилайлик, шу тарзда бутун дунё ўзбеклари олдидаги ватандошлик бурчимизни астойдил адо этайлик. Мен сизларга шу олижаноб ишда муваффақият тилайман.

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТИНИ ЧАҚИРИБ ОЛИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ХУСУСИДА

ҚОНУНЧИЛИК, ҚОНУНИЙЛИК ВА ҲУҚУҚ-ТАРТИБОТ МАСАЛАЛАРИ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ

Э. Ҳ. ХАЛИЛОВ маърузаси

Сизнинг муҳокамангизга «Ўзбекистон Республикасида халқ депутатини чақириб олиш тартиби тўғрисида»ги қонун лойиҳаси таклиф этилмоқда. Депутатни чақириб олиш ҳуқуқи — сайловчиларнинг даҳлсиз ҳуқуқидир. Бу ҳуқуқ — депутат ҳақиқатан ҳам ўзини сайлаган фуқаролар назорати остида бўлишининг, улар олдида масъулиятли эканлигининг кафолатидир. Қонун лойиҳасида депутатни чақириб олишнинг тартиби ва механизм аниқ равшан кўрсатиб берилган. Шунингдек, асоссиз равишда чақириб олинган депутатни ҳимоя қилишнинг кафолати ҳам ўз аксини топган.

Ҳужжатни тайёрлашда давлат ҳуқуқи соҳасидаги мутахассислар, бошқа ҳуқуқшунослар, амалиётчи ходимлар қатнашдилар. Адлия вазирлиги, бир қатор билимгоҳлардан, ташкилот ва идоралардан қонун лойиҳаси хусусида ижобий фикрлар олинди. Умумхалқ муҳокамаси чоғида ҳам ижобий фикрлар билдирилди. Қонун лойиҳасини тайёрлаш чоғида бошқа суверен республикалар парламентларининг қонунчилик тажрибаси, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши комитетларининг, халқ депутатларининг мулоҳазалари ҳисобга олинди.

Халқ депутатини чақириб олиш тартиби тўғрисидаги қонун лойиҳасининг асосий қоидаларини қисқача таърифлаб ўтмоқчиман. Республика халқ депутатлари ва маҳаллий кенгаш депутатлари мақомларининг ҳуқуқий қоидалари умумийдир. Шунга асосланиб, лойиҳада қоидалар барча депутатлар учун умумлаштирилган.

Лойиҳанинг 1-моддасига эътиборингизни қаратмоқчиман. Сайловчиларнинг ишончини оқламаган депутат сайловчилар томонидан чақириб олиниши мумкин. Ишончни оқламаслик эса депутатлик бурчини бажармасликда, Республика Конституцияси ва қонунларини бузишда ёхуд ўзгача шаклда намоён бўлиши мумкин. Ўйлайманки, қонунда депутатни чақириб олиш учун асос бўладиган сабабларини батафсил санаб ўтишнинг ҳожати бўмаса керак. Умуман юзага келиши мумкин бўлган барча вазиятни ҳам олдиндан белгилаб бўлмайди.

Лойиҳада депутатни чақириб олиш тўғрисидаги таклиф депутатликка номзод кўрсатиш ҳуқуқига эга бўлган ташкилотлар, меҳнат жамоалари ва фуқаролар томонидан киритилиши назарда тутилади. Халқ муҳокамаси чоғида айниқса, лойиҳанинг 2-моддасига доир кўплаб таклифлар тушди. Уларнинг аксариятида халқ депутатини чақириб олиш тўғрисидаги таклифни қўллаб-қувватлаши лозим бўлган сайловчилар сонини қисқартириш мақсадга мувофиқ эканлиги билдирилган. Аниқроғи 25 фоиздан 10 фоизгача тушириш фикри баён этилган. Бу жуда одил таклиф, шу боисдан уни инобатга олиш лозим. Чунки лойиҳада чақириб олиш механизмининг бир неча босқичи акс эттирилган бўлиб, умуман олганда уларнинг барчаси депутатни асоссиз чақириб олишдан ҳимоя қилишнинг ишончли кафолатидир.

Бундан ташқари бир қатор бошқа суверен республикаларнинг қонунларида ҳам ушбу масалани ҳал этишга айнан шундай ёндашилган.

3-моддада депутатни чақириб олишга доир масала муҳокама этилаётганида депутатнинг кафолатлари алоҳида таъкидланади.

Депутат чақириб олиш таклифи учун асос бўлиб хизмат қилган ҳолатлар хусусида ёзма ариза беришга, оммавий ахборот воситаларида мақола эълон қилишга, сайловчиларнинг йиғилишларида гапиришга ҳақли эканлиги белгиланади. Депутатни чақириб олиш масаласини қўзғатишга сабаб бўлган маълумот ёлғон бўлиб чиқса, ушбу маълумотни тарқатган фуқаролар қонунга мувофиқ жавобгарликка тортиладилар. Бундан ташқари 6-моддада депутатни чақириб олиш масаласини ёқлаб ёки унга қарши ташвиқот ўтказиш ҳуқуқи берилади. Ишончли вакиллар ҳам бу имкониятдан фойдаланадилар.

Халқ депутатини чақириб олишга доир масалани қўзғатиш—чақириб олишнинг иккинчи босқичидир. Эътиборингизни қонун лойиҳасининг 4-моддасига қаратмоқчиман. Ўзбекистон Республикаси халқ депутатини, вилоят, ноҳия ва шаҳар (вилоятга бўйсинувчи шаҳар) Кенгаши депутатини чақириб олишга доир масала округ сайловчиларининг конференциясида ҳал этилади. Конференция округ комиссиясининг қарорига мувофиқ ўтказилади. Бошқа республикаларда ҳам шунга ўхшаш қонунлар қабул қилинган. Аммо қўлингиздаги лойиҳа улардан тубдан фарқ қилади. Бу фарқни ушбу моддада ва депутатни чақириб олиш таклифини киритиш қоидасини ўзида акс эттирган 2-моддада кўрамиз. Депутатни чақириб олиш тўғрисидаги масалага бағишланган тадбирларда фақат шу округдаги сайловчиларгина қатнашиши мумкин.

Овоз беришни ўтказиш чақириб олиш механизмининг якунловчи босқичидир. Овоз бериш депутат сайлови чоғида бўлгани каби бюллетенлар ёрдамида яширин ўтказилади. Овоз беришни ташкил этиш депутат сайлови тўғрисидаги қонунларда белгиланган тартибга ўхшашдир.

Агарда овоз бериш рўйхатига киритилган сайловчиларнинг ярмидан кўпи депутатни чақириб олишни ёқлаб овоз берган бўлса, депутат чақириб олинган ҳисобланади. Марказий сайлов комиссияси ёки тегишли маҳаллий кенгаш овоз бериш якунларини рўйхатга олади. Башарти, овоз бериш натижасида депутат чақириб олинса, овоз бериш якунлари рўйхатга олинган пайтдан бошлаб депутатнинг ваколатлари муддатидан илгари тўхтатилган ҳисобланади. Худди шу пайтдан бошлаб депутатни чақириб олиш округ ва участка комиссияларининг фаолиятини тўхтатиш таклифи баён этилган фикрларга қўшилса бўлади.

Қонун лойиҳасида депутатни чақириб олиш бўйича овоз беришни ўтказиш билан боғлиқ сарф-харажатлар республика ёки тегишли маҳаллий бюджет ҳисобидан бўлиши белгиланган. Лойиҳанинг 11-моддасида ушбу Қонуннинг бузилганлиги устидан шикоят қилиш тартиби кўрсатилган.

Қонун лойиҳасига мувофиқ чақириб олишнинг бутун жараёни уч ойдан ошмайди. Бу бошқа республикалардаги қонунлардан фарқ қилади. Уларда чақириб олиш жараёни ярим йилга ҳам бориши мумкин.

Эътиборингизни яна бир муҳим масалага қаратмоқчиман. Сессиямизда Ўзбекистон Республикаси маҳаллий ҳокимият идораларини қайта ташкил этиш тўғрисида Қонун қабул қилинди. Бу қонунга мувофиқ Кенгашларнинг коллегиал идоралари бўлган раёсатлар ва ижроия комитетлари ўз фаолиятларини тугатиб, уларнинг ваколатлари ҳокимлар қўлига ўтади. Шу боисдан ушбу қонун лойиҳасига ҳам тегишли ўзгартиришлар киритилади.

Комитетимиз аъзоларининг фикрига кўра қонун лойиҳаси маромига етказилган, унда таркиб топаётган депутатлик фаолиятининг тажрибаси ҳисобга олинган. Эътиборингизга ҳавола этилган ушбу Қонун лойиҳасини қабул этиш лозим, деб биламиз.

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАН ТАШҚАРИГА ТОВАР-МОДДИЙ БОЙЛИКЛАРНИ ОЛИБ ЧИҚИБ КЕТИШНИНГ БЕЛГИЛАНГАН ТАРТИБИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

ҚОНУНЧИЛИК, ҚОНУНИЙЛИК ВА ҲУҚУҚ-ТАРТИБОТ МАСАЛАЛАРИ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ

Э. Ҳ. ХАЛИЛОВ маърузаси

Республикамиз мустақил деб эълон қилиниши барчамиздан ишга янгича муносабатда бўлишни талаб этади ва шу йўлда янгича изланишлар қилиш керакки, бу Ўзбекистон ҳудудида яшовчи барча инсонлар учун ўз самарасини берсин.

Мамлакатимизда етиштирилган кўпгина ноз-неъматларни, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини бошқа республикаларга ноқонуний равишда олиб чиқиб кетишга уринилмоқда, бу ҳол ўз навбатида республикамиз иқтисодиётига салбий таъсир этмоқда. Баъзи шахслар турли йўллар, ҳар хил шартномаларни рўкач қилиб, айрим ҳолларда қалбаки ҳужжатлар тайёрлаб, ноз-неъматларни республикамиздан олиб чиқиб кетишга ҳаракат қилмоқдалар.

Маълумки, республика ҳукумати ҳудудимиздан халқ истеъмоли маҳсулотларини олиб чиқиб кетишни чеклаш борасида қатор қарорлар қабул қилди. Шу мақсадда Ички ишлар вазирлиги қошида товар-моддий бойликларни олиб чиқиб кетишни назорат қилувчи давлат инспекцияси тузилди. У амалга ошираётган назорат ишлари натижасида охирги икки ой ичида давлат автокорхоналарига тегишли 3527 та автотранспорт воситалари республикамиз чегараларида қонунсиз равишда юк олиб кетаётганда тўхтатилди. Шунингдек, темир йўл шохбекатларида ноқонуний юк олиб чиқиб кетишга уринган 591 ҳолат аниқланган. Бундан ташқари республика тайёрагоҳларида чет ўлкаларга моддий бойликларни олиб чиқиб кетишга мўлжалланган 1585 та ҳол учраган. Ана шу бойликларнинг умумий қиймати 130 миллион сўмдан ошиб кетди. Буларнинг кўпчилик қисмини озиқ-овқат, қишлоқ хўжалиги ва саноат моллари ташкил этади. Бу маҳсулотларнинг барчаси республикамизда қолдирилиб, савдо шохобчалари, бозорлар орқали халқимизга етказиб берилди.

Давлат инспекцияси томонидан қилинаётган бу хайрли ишларни халқимиз ижобий баҳоламоқда.

Маълумки, бизда ун маҳсулотларига эҳтиёж катта. Ана шуларни ҳисобга олган ҳолда республикамизда уларнинг нархи оширилмади. Шу сабабли бу неъматларни республикамизда «олиб чиқишга интилаётган шахслар» кўплаб учрамоқда. 1991 йилнинг ўзида 392 тонна дон маҳсулотлари, жумладан 106 тоннадан зиёд унни ўмариб кетмоқчи бўлган транспорт ҳайдовчилари инспекция ходимлари томонидан ушландилар.

Олиб чиқиб кетилаётган маҳсулотлар ичида кўплаб саноат моллари, саноатимиз учун зарур турли хом ашёлар ҳам учрамоқда. Юқорида қайд қилиб ўтилган давр мобайнида умумий нархи 78 миллион сўмни ташкил қиладиган саноат моллари ва хом ашёнинг олиб кетилишига йўл қўйилмади.

Шунинг учун белгиланган тартибни бузган ҳолда товар-моддий бойликларни четга олиб чиқиб кетишга интилаётган шахсларга нисбатан кескин чоралар кўрадиган қонуннинг яратилишини бугунги куннинг энг асосий масалаларидан бири деб ҳисоблаймиз. Мустақил Ўзбекистонимиз халқи манфаатларини кўзлаб амалга оширилаётган бу ўта муҳим тадбир қонун билан мустаҳкамланиши зарур. Шундагина кўрилаётган чоралар ўз самараларини беради.

Шу муносабат билан республика Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси, республика прокуратураси, Ички ишлар вазирлиги, Адлия вазирлиги ва Олий суди билан биргаликда Ўзбекистон Республикасидан маҳсулотларни олиб чиқиб кетиш тартибини бузганлик учун жавобгарлик ҳақида қонун лойиҳасини ишлаб чиқди. Бу ҳужжатда юқорида қайд этилган қоидабузарликларга нисбатан фуқаро ва мансабдор шахсларга кўриладиган маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги, маҳсулотларнинг республикадан четга олиб чиқиб кетилишини назорат қилувчи давлат инспекцияси фаолиятини белгилайдиган моддалар ўз аксини топган. Қоидабузарлик худди шундай хатти-ҳаракат учун маъмурий жазо чораси кўрилгандан кейин содир этилган шароитларда жиноий жавобгарлик ҳам кўзда тутилган.

Ҳурматли депутат ўртоқлар, республикамиз халқи манфаатларини кўзда тутган ҳолда ишлаб чиқилган ушбу қонун лойиҳасини қўллаб-қувватлашингизни илтимос қиламиз.

Матбуот ташвишлари

МУРУВВАТГА МУҲТОЖЛИК

Таҳририятга келаётган мактублар сони кундан кунга кўпайиб бормоқда. Бу ҳол рўзнома халқ эътиборини қозонаётганлиги, унинг мазмун-мундарижаси аҳли муштарийнинг дилию тили, орзу-ҳаваси, талаб-эҳтиёжига мос тушаётганлигини англатади. Баъзи ашаддий мухлислар хат ёзишга ҳам тоқат қилмай, рўзнома ходимлари билан шахсан юз кўришишни афзал билишаяпти. Уларнинг саволу талаблари деярли бир хил: нега рўзнома дўконларда сотилмайди? Ҳозир ҳам обуна бўлиш мумкинми?

— Ҳа, обуна давом этаяпти, — деймиз биз уларга. — Бугун-эрта ёзилсангиз, кейинги ойдан «Халқ сўзи» уйингизга кириб бораверади.

Бироқ рўзномани сотувда кўпайтириш бир қадар мушкулотларга эга. Шу боисдан биз муштарийларимиз олдида бироз хижолатдамиз. Гап шундаки, бозор иқтисодиёти туфайли қоғозу транспорт, «Союзпечать» хизмати харажатлари осмонга чиқиб кетди. Россиялик корчалонлар қоғоз нархини тоннасига 10—15 минг сўмгача ошириб юбордилар. Ваҳоланки, ўтган йили бу даҳмазанинг энг қиммати 800—1000 сўм атрофида эди. Аҳвол шундай давом этаверса, наинки бизнинг рўзномамиз, балки республикадаги бошқа матбуот нашрлари ҳам чиқмай қолиши эҳтимолдан холи эмас. Шу боис рўзномамизнинг нархи ошаётганидан, бунинг устига дўконларда топилмаётганидан ранжиманг, азиз дўстлар.

Лекин бизнинг руҳимиз тетик, молиявий танқисликларга дош беришга, «Халқ сўзи»ни янада дадилу қатъиятли янгратишга бел боғлаганмиз. Чунки бизни Олий Кенгашгина эмас, кўплаб корхонаю ташкилотлар, хўжаликлару муассасалар, тадбиркорлару ишбилармонлар моддий ва маънавий жиҳатдан қувватлашаётир.

Ўтган йили **Андижон паррандачилик фабрикаси, халқ депутатлари Самарқанд вилоят совети ижроия комитети савдо бошқармаси, Самарқанд бўрдоқичилик пункти, Қўқон шаҳар ижроия комитети, Навоий тоғ-металлургия комбинати, «Навоиазот» ишлаб чиқариш бирлашмаси** каби кўпдан-кўп ташкилотлар рўзномани моддий жиҳатдан қўллашга муносиб ҳисса қўшдилар. Ушбу хайрли ишлар жорий йилда ҳам давом этаётир. Чунончи, **Олтиариқ район матлубот жамиятининг раиси Қодиржон Иброҳимов** таҳририятга келиб, рўзномамизда берилаётган мақолалардан мамнун эканлигини айтди ва жамоамиз ходимларига чет элда ишланган диктофонлар олиб беришга ваъда қилди.

Албатта, бундай хайрли ишлар бесамар бўлмас. Жамоамиз халқнинг маънавий камолоти, миллий ўз-ўзини англашига хизмат қилгувчи мақолаларни изчил босиш билан бирга, бизга ҳомийлик кўрсатаётган корхонаю ташкилотлар фаолиятини ёритишга ҳам алоҳида эътибор беради, улар билан учрашувлар ўтказиб, мустаҳкам алоқа боғлайди.

Шу боисдан рўзномага ҳомийлик қилишни истаган жамоалару ҳотамтой кишилар билан муносабат ўрнатишга доимо тайёрмиз. Билингки, бундан ҳар икки томон, қолаверса «Халқ сўзи»нинг кўп минг сонли мухлислари манфаатдор.

Келинг, азиз дўстлар! Биз сизга дилдош, суҳбатдош бўлайлик, сиз эса мурувватингизни дариғ тутманг.

«ХАЛҚ СЎЗИ» ЖАМОАСИ.

Аслида ҳар бир касбнинг ўзига яраша ташвишларию қувончлари бор. Лекин беҳаловатликда чорвадорликка тенг келадигани бўлмаса керак. Илиқ-иссиқ кунлардаги унинг ташвишлари қишлов даврида эгизлайди. Ана шундай серташвиш касб эгаларидан бири Навбаҳор районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги механизатори Исматулла Саидов чорвачилик фермасидаги 650 бош қорамолларни ёзу қиш сифатли емиш билан таъминлашдек масъулиятли вазифани бажариб келмоқда.

СУРАТДА: И. Саидов.
Э. РАҲИМОВ олган сурат.

ФАХРИЙЛАРГА ЭЪТИБОР

Тошкент районидаги И. Охунбобоев номли колхозда уруш ва меҳнат фахрийлари вилоят кенгаши ҳайъатининг кўчма мажлиси бўлиб ўтди. Унда ҳозирги оғир ижтимоий-иқтисодий шароитда фахрийлар қуйи ташкилотларининг вазифалари муҳокама қилинди.

— Вилоятимизда 220 мингдан ортиқ фахрий бўлиб, улардан 17 мингга яқини уруш қатнашчисидир. Биз имкони бор қадар уларнинг оғирини енгил қилишга интиляпмиз, — деди уруш ва меҳнат фахрийлари вилоят кенгашининг раиси А. Алимов. — И. Охунбобоев номли жамоа хўжалиги анжуман ўтказиш жойи деб танланганлиги бежиз эмас. Бу ерда фахрийлар кенгаши ибратли ишларни амалга оширмоқда. Қаровчиси йўқ ногиронларни вақти-вақти билан йўқлаш, уларга моддий ёрдам бериб туриш одат тусига кирган. Район марказий шифохонасида фахрийлар учун 18 ўрин ажратиб берилган. Қарияларнинг шахсий чорваси хашак ва бошқа озуқа билан таъминлаб турилибди.

Йиғилишда уруш ва меҳнат фахрийларининг бир гуруҳига «Ветеран» кўкрак нишонлари топширилди. Шундан сўнг анжуман қатнашчилари Калинин районидаги собиқ «Партия XX съезди» жамоа хўжалиги идораси ўрнида очилган 60 ўринли фахрийлар шифохонасини бориб кўрдилар.

П. НИШОНОВ,
ЎзТАГ мухбири.

НАВБАТДАГИ МАЖЛИС

20 январь куни Тошкентда «Орол» консорциуми кенгашининг мажлиси бўлди. Консорциум 1990 йилнинг охирида тузилган бўлиб, Ўрта Осиёдаги барча республикалар ва Қозоғистон унинг муассисларидир.

Кенгашнинг бу галги мажлисида Ўзбекистон, Тожикистон, Туркманистон, Қирғизистон ва Қозоғистон вакиллари қатнашдилар. Мажлисни кенгаш раиси — Қозоғистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. М. Турсумбоев бошқарди.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги тузилиши муносабати билан «Орол» консорциуми иши тўғрисидаги масала муҳокамада асосий мавзу бўлди. 1991 йилда Орол бўйида экология вазиятини тиклаш ва аҳолининг яшаш шароитини яхшилашга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар дастурининг амалга оширилиши, шунингдек консорциумнинг бундан кейинги фаолияти истиқболлари ҳақида консорциум бошқаруви раиси Г. П. Терновский ахборот берди.

Мажлис қатнашчилари янги шароитда консорциум фаолияти ва вазифалари қоидаларининг ўзгариши, Орол денгизи ҳавзасида сувдан фойдаланишнинг энг муҳим жиҳатлари юзасидан Ўрта Осиёдаги мустақил республикалар ва Қозоғистон ўртасидаги битимни тайёрлаш билан боғлиқ масалаларни кўриб чиқдилар. Республикалар давлатлараро лойиҳаларни, илмий ишланмаларни рўёбга чиқариш соҳасида ўз ҳаракатларини мувофиқлаштиришга, ягона сув хўжалиги сиёсатини ўтказишга келишиб олдилар.

Мажлисда И. Ҳ. Жўрабеков қатнашди.

(ЎзТАГ).

Иқтисодиёт

БИР ФОИЗНИНГ ҚУДРАТИ

ЁКИ ПАХТА УРУҒЧИЛИГИ МУАММОЛАРИ

Пахта яккаҳокимлиги барҳам топмоқда. Табиийки, бу чигит экиладиган майдонларнинг қисқариши эвазига амалга ошаяпти. 1991 йилда республикамизнинг суғориладиган ерларида унинг салмоғи 56 фоизни ташкил этди. Пахтадан бўшаган майдонларнинг 350 минг гектари одамларга бўлиб берилди. Бироқ пахта зарур хом ашё. Турмушимиз мезонини белгилашда унинг қудрати ортса ортадики, камаймайди. Томорқа учун ажратиладиган ҳамда озиқ-овқат экинлари экиладиган давлат тасарруфидаги ерларни кўпайтириш тадбирлари давом этажагини ҳисобга оладиган бўлсак, хирмонга кафолат берувчи ва тола чиқиши юқори уруғ навларини танлаб экиш зарурати ҳаёт тақозосига айланмоқда. Бу борадаги аҳвол, истиқболли навларни етиштириш муаммолари тўғрисидаги саволларга Ўзбекистон Фанлар Академиясининг мухбир аъзоси, Ўзбекистон қишлоқ хўжалик Фанлари Академиясининг академиги, «Биолог» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори Остон ЖАЛИЛОВ жавоб беради.

— Остон Жалилович, пахтакорлар шу кунларда ўтган йил якунини сарҳисоб қилишмоқда. Шу аснода баъзилар яратилган хирмонларнинг баракасидан мамнун бўлса, баъзилар уруғнинг панд берганидан куюнмоқда. Нима учун ҳанузгача ўзини оқламаган уруғларни экиш тавсия этиляпти. Бу пахтакорларнинг орзу-умидларига хиёнат-ку! Умуман, республикамизда уруғ тайёрлашга эътибор ва унинг ҳозирги аҳволи тўғрисида қандай фикрдасиз?

— Ҳақиқий деҳқон ишни аввало уруғ танлашдан бошлаши авлоддан авлодларга ўтиб келаётган удум. Бахти чопиб даласига юқори сифатли сара уруғлик экқан пахтакор 25 фоизгача қўшимча хом ашё олишига тажрибалар гувоҳ. Афсуски, ҳаммага ҳам ана шу бахт насиб бўлавермайди. Сабаби, элита хўжаликларида юқори навли уруғлик чигит етиштиришда изчиллик йўқлиги, навларнинг аралашиб кетишига йўл қўйилиши пахтакорларнинг машаққатли меҳнатига завол бўлмоқда. Уруғчилик ва ирсият билан шуғулланувчи илмий муассасаларда кейинги йилларда фанларни назарий жиҳатдан ривожлантириш натижасида юқори сифатли янги ғўза навлари яратилди. Аммо уларнинг умри қисқа бўлаяпти. Чунки парвариш даврида заҳарли ва кимёвий ўғитларнинг ҳаддан ташқари кўп ишлатилиши оқибатида ирсий ўзгаришлар рўй бериб, навлар ўзининг ҳақиқий софлиги ва аъло сифатларини йўқотмоқда.

Республикамизда уруғчилик масалалари билан шуғулланувчи 60 дан ортиқ уруғчилик жамоа ва давлат хўжаликлари мавжуд. Лекин уларнинг барчасида ҳам олиб борилаётган ишлар талаб даражасида деб айта олмаймиз. Кўп ҳолларда элита уруғчилиги ходимлари ўз вазифаларига совуққонлик билан қарашмоқда. Натижада яратилаётган ғўза навининг дастлабки софлиги пасайиб кетмоқда. Масалан, Амударё, Боёвут ва Жиззах районларидаги элита уруғчилик хўжаликларида С — 4727, АН — Боёвут — 2 навларининг тозалиги 94 — 95 фоизга тушиб қолган. Сабаби — элита уруғчилик хўжаликлари етарли техника, ишчи кучи ва малакали кадрлар билан таъминланмаяпти, мутахассисларнинг маоши кам. Уруғлик пахтани унумсиз пайкалларга жойлаштириш ҳоллари мавжуд. Айрим хўжаликларда сув ва озуқа таъминотида узилишга йўл қўйилмоқда, уруғчилик агротехникаси бузилмоқда.

— Қандай таклифларингиз бор. Менимча, сиз номларини айтиб ўтган жойлардаги уруғчилик жамоаларида йўл қўйилаётган ишдаги нуқсонлар республикамизнинг бошқа минтақаларидаги хўжаликларда ҳам учраса керак?

— Афсуски, уруғчилик билан шуғулланувчи бошқа жойларда ҳам ана шундай камчиликлар бор. Ишнинг рисоладагидек бўлиши учун аввало ходимларнинг меҳнатини тўғри баҳолаш, шарт-шароитлар яратиш лозим. Шундан сўнггина улардан масъулият ва бажарилган иш самарасини талаб қилса бўлади. Чунки уруғшуносларнинг ишга қандай муносабатда бўлиши масаланинг моҳиятини белгилайди. Айниқса, ирсий жиҳатдан ҳали тўла шаклланмаган истиқболли янги навлар уларнинг малакали ёрдамидагина қусурлардан тезроқ халос бўлиши мумкин.

Республикамизда 600 нафардан зиёд мутахассис ва илмий ходим пахта уруғчилиги билан шуғулланади. Улар орасида ўз ишининг ҳақиқий жонкуярлари, ишга масъулият билан ёндашадиганлар кўп. Лекин билим савияси паст, ўз устида ишламайдиган ходимлар ҳам йўқ эмас. Ҳаёт бундай кадрларни махсус синовдан ўтказишни тақозо қилмоқда. Шунга кўра ҳозиргача элита хўжаликлари ва пахта уруғчилиги лабораторияларининг ходимлари, мудирлари ҳамда агрономларидан 120 киши уруғлик жамғармасини назорат қилиш ва тола сифатига баҳо бериш республика Марказида малака ошириш курсларида ўқитилиб гувоҳномалар берилди.

— Остон Жалилович, ҳақиқий пахтакор панд-насиҳатни хушламайди. Ўрни келганда ҳар қандай олиму уломага ҳам унинг ўзи ўргатиб қўйиши мумкин. Чунки у ҳар куни далада. Ўсимликнинг нимага муҳтож эканлигини кўриб, сезиб юради ва ишини билиб қилади. Шу ўринда илмий ходим билан деҳқон ўртасидаги уйғунлик, ишдаги мутаносибликни қандай баҳолайсиз?

— Ҳақиқатан ҳам бу борада илм аҳлларига осон деб бўлмайди. Чунки у даладаги барча ишларнинг илмий асосда олиб борилишини истайди. Хўжалик раҳбарларида эса муддат ва шароит ҳамиша етишмайди. Икки орада илмий ходимнинг жони ҳалак. Илм билан амалий ишни уйғунлаштириш учун не қўйиларга тушмайди. Афсуски, кўп ҳолларда у фақат назоратчига айланиб қолади. Чунки уруғчиликнинг ўзига хос талаб эҳтиёжлари борки, бу қоидалар ҳурматли пахтакорларимизга маълум бўлса-да, гапириб ўтишга тўғри келади.

Уруғнинг сифатли бўлиши учун аввало бақувват ва соғлом кўчат олиш, сув режимига амал қилиш, ўз вақтида озиқлантириш даркор. Шунингдек, ўсимликларнинг бир хил қалинликда бўлиши ҳам муҳим аҳамиятга эга. Акс ҳолда ғўзага сув, озуқа моддалари ва қуёш нури етишмаслиги туфайли модда алмашинуви бузилади. Бу эса сифатсиз уруғ шаклланишига олиб келади.

Бу ишларни, албатта, дуч келган хўжаликларда амалга ошириб бўлмайди. Шунинг учун ҳам жумҳурият Вазирлар маҳкамасининг 1989 йилдаги махсус қарорига асосан «Ўзбекистон пахта уруғчилиги ишлаб чиқариш бирлашмаси» барпо этилганлиги айни муддао бўлди. Ҳозирги вақтда унинг таркибида 39 та жамоа, 15 та давлат хўжалиги, 2 та пахта тозалаш заводи ва пахта уруғи жамғармаси сифатини назорат қилиш ҳамда толанинг технологик хусусиятига баҳо бериш жумҳурият Маркази фаолият кўрсатмоқда. Натижада уруғлик етиштиришда ҳозирдаёқ сифат ўзгаришига эришаётганлигимиз сезилиб турибди. Лекин айни пайтда айрим мутахассис ва раҳбарлар пахта уруғчилиги моҳиятини чуқур тушуниб етмаган ҳолда бу соҳанинг йўналишини ўзгартиришга уринмоқдалар. Ҳар икки йилда уруғчилик тармоғини ўзгартириш ижобий натижа бермаслиги кўп йиллик тажрибаларимиздан маълум-ку.

— Бу борадаги эришилган сифат ўзгаришлари тўғрисидаги фикрингизга аниқлик киритсангиз?

— Бирлашма барпо этилгандан буён уруғшунослар ва олимлар хўжалик раҳбарлари ҳамкорлигида уруғлик чигитнинг юқори навлилик даражаси 1990 йилга нисбатан 7 — 8 фоиз кўтарилди. Чигит сарфи 20 минг тоннага камайди. Сурхондарё, Хоразм, Наманган ва Фарғона вилоятларида аъло навли чигитларнинг салмоғи 88 — 92,5 фоизни ташкил этди. Уруғлик сифатини яхшилаш борасида Жиззах вилоятидаги Акмал Икромов номли пахта тозалаш заводи жамоаси амалга ошираётган ишлар эътиборга лойиқ. Бу ерда 1990 йилдагига нисбатан бултур тайёрланган аъло навли уруғлик салмоғи 1,5 баравар кўпайди. Вилоят хўжаликлари учун чигит фақат шу заводда тайёрланиб бир жойдан тарқатилаётганлиги мақсадга мувофиқ бўлмоқда. Ҳукумат қарорида белгиланганидек, уруғлик хўжаликлари завод атрофига жойлаштирилганлиги қулайлик яратиш билан бирга сарф-харажатларни ҳам бирмунча камайтиряпти. Афсуски, ҳамма жойда ҳам ишга ана шундай ижодий ёндашиляпти деб айта олмаймиз.

— Пахтакор хўжаликлар учун қиш фаслини бекорчилик даври деган тушунчани мен инкор қиламан. Дала ишларининг тафти пасайган бўлса-да, эртага қайнайдиган меҳнат қозонининг «масаллиқлари» шу кунларда ҳозирланаяпти. Жумладан, кўкламги экиш техникасини таъмирлаш, далага ўғит чиқариш, шўр ювиш, энг муҳими уруғликни ғамлаш шу куннинг талаби...

— Дарҳақиқат, бу ишларнинг ҳаммаси бир-бири билан чамбарчас боғлиқлигини таъкидлаб ўтиш зарур. Санаб ўтилган барча тадбирлар амалга оширилсаю яхши уруғ экилмаса ёки унинг акси рўй берса кутилган натижага эришиш маҳол.

— Шу соҳанинг мутахассиси сифатида қайси навларни тавсия қиласиз?

— Маълумки, енгил саноатга, айниқса жаҳон бозорига технологик хусусиятлари яхши бўлган навлар хом ашёсига талаб катта. Кейинги йилларда ана шундай талабларга жавоб берадиган бир қатор навлар яратилди. Уч-тўрт йилдан бери Қашқадарё ва Андижон вилоятларида экилаётган «Юлдуз» навини олайлик. Ҳосилдорлиги, эртапишарлиги ва тола чиқими 37 — 38 фоизга етиши билан пахтакорларни мамнун қиляпти. Ўзбекистон Фанлар академиясига қарашли «Биолог» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси олимлари томонидан яратилган, Сурхондарё вилояти хўжаликларида кўпайтирилаётган, тола чиқими 38 — 39 фоизга тенг АН — 415, АН — 510 навларининг ҳам истиқболи порлоқ. Шунингдек, Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги фанлари академиясига қарашли «Уруғчилик илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси»нинг олими В. А. Автономов яратган серҳосил, тола чиқими 36 — 38 фоиз бўлган С — 6530, Наманган — 77 навлари ҳозирги пайтда Фарғона водийси хўжаликларида кўпайтирилаяпти. Бундан мақсад 1992 йилда республикамиз далаларида экилаётган эски навлар майдонини кескин камайтириш, яъни нав алмашиниши кўзда тутилмоқда. Жумладан, 175 — Ф, Андижон — 9, АН — Боёвут — 2, Самарқанд — 3, «Оқ олтин», С — 4727, Наманган — 1, Термиз — 16 навларнинг майдонлари камайтирилиб, 9871 — И, С — 6037, Андижон — 60 ва С — 4880 навларини умуман экмаслик режалаштирилмоқда.

— Республика миқёсида нав алмаштирилиши жуда кўп меҳнат ва қунт билан бирга, ташкилий жиҳатдан ҳам анчагина мушкул вазифаларни бажаришни талаб қилса керак?

— Албатта, бу борада уруғчилик илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси олдида турган ишлар оз эмас. Ғўза навининг софлигини сақлаш, хўжаликларга сара чигит етказиб бериш мақсадида 30 та кичик пахта заводлари қуриш режалаштирилган. 1992 йилда шундай заводлардан 5 тасини қуриш бошлаб юборилади. Бу кичик корхоналарни бунёд этиш 1995 йил охирида тугалланиши мўлжалланмоқда. Бундан ташқари 20 та йирик пахта заводларида уруғни қайта ишлайдиган цехлар ва уруғлик сақлайдиган омборлар қурилиши ҳам кўзда тутилган. Илмий кузатишлар ва тажрибалар уруғлик чигитни махсус талабларга жавоб берадиган жойларда 2 — 3 йил сақлаб экилганда ҳосилдорлик 10 — 15 фоиз юқори бўлишлигини кўрсатмоқда.

— Ечимини кутаётган муаммолар ҳам кўпдир?

— Улар шу қадар кўпки, шу қадар муҳимки, қайси биридан гап бошлашга ҳам ҳайронман. Республика Вазирлар маҳкамасининг қарорида 19 та пахта заводи уруғлик ишлаб чиқариш бирлашмаси ихтиёрига ўтказилиши таъкидланган эди. Лекин қарор ижроси ҳанузгача пайсалга солинмоқда. Бу ҳақда вилоят ва республика пахта тозалаш саноати бирлашмаси раҳбарларига неча бор қилган мурожаатларимиз бесамар қолаяпти. Айрим раҳбарлар бунга очиқдан-очиқ қаршилик қилишмоқда. Бу мутлақо нотўғри. Чунки Вазирлар маҳкамаси қарорида «Уруғлик ишлаб чиқариш бирлашмаси» («Узсемхлопок») пахтани қайта ишлаш, уруғ тайёрлаш ва хўжаликларни сифатли чигит билан таъминлашлиги қайд қилинган. Демак, бу муҳим ишга тўлалигича жавоб берадиган ташкилот бор. Зотан, қарамоғида ишлаб чиқариш базаси бўлмаса, у ўз зиммасидаги вазифани бажариши ҳақида қандай гап бўлиши мумкин?

Шунингдек, Қашқадарё ва Тошкент вилоятларининг айрим раҳбарларига кўп марта мурожаат қилишимизга тўғри келди. Бироқ белгиланган хўжаликларни на бирлашма таркибига ўтказади, на вилоятда пахта уруғчилиги бирлашмасининг тармоғини тузади. Буни ҳукумат қарорига ҳурматсизликдан бошқа нарса эмас деб баҳолайман. Олдимизда уруғлик тайёрлашнинг илғор усулларини жорий этишда сарф-харажатларни камайтириш масаласини ҳал қилиш вазифаси турибди. Бунинг учун техника соҳасида ишлайдиган олимларимиздан уруғлик пахтани машинада теришга мослаштирилган шпинделлар, такомиллашган уруғ саралаш ускуналари яратиш устида тадқиқотлар олиб бориш талаб қилинади. Агар Қишлоқ хўжалиги вазирлиги пахта уруғи сифатини назорат қилиш ва толанинг хусусиятига баҳо бериш республика Марказини янги навларнинг тола сифатини аниқлайдиган замонавий чет эл ускуналари билан жиҳозлашга ғамхўрлик қилса нур устига аъло нур бўлур эди.

— Суҳбатимиздан келиб чиқадиган хулоса шуки, пахта навларининг софлигини асраш юксак хирмонга кафолат. Бу борада бевосита дала меҳнаткашларига, юқори раҳбар ташкилотларга қандай таклифларингиз бор?

— Пахтакорлардан талаб қилинадигани — экин майдонларида кўп навлиликка йўл қўймасликдир. Ўз минтақаларининг табиий шароитини улардан яхшироқ ҳеч ким билмайди. Шундай экан, озгина қунт ва эътибор эвазига ўзларига мос тушадиган, тола чиқиши юқори бўлган навларни танлаб экишда дадил ҳаракат қилиш зарур. Чунки ҳар бир пахтакор тола сифатини 1991 йилга нисбатан атиги бир фоиз оширса, республикамиз иқтисодиётига 300 миллион сўм қўшимча даромад келади. Агар 4 — 5 фоизга оширилса-чи? Бу оддий арифметика... фақат бир фоиз оширилганда 20 минг гектар ер пахтадан бўшаб бошқа экинлар экиш имконияти вужудга келарди.

Ҳукуматимизга эса давлатга пахта топшириш режасини тола ҳисобида белгилашни таклиф этаман. Бу тадбир хўжаликларни тола сифати ва чиқими юқори бўлган навларни экишга ўтишини тезлаштиради. Шунингдек, янги навларнинг толасига технологик жиҳатдан баҳо беришнинг республика тармоғини таъсис этиш, унинг фабрика синовлари мустақил давлатимиз тўқимачилик корхоналарида ўтишини ташкил этиш зарурати пайдо бўлдики, буни асло кечиктириб бўлмайди.

Суҳбатдош:
Ю. БЕКМУРОДОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Инсон ва қонун

ҲАҚИҚАТГА ТАШНА ЮРАКЛАР

— Мен ўттиз йилдан ортиқ умримни пахта ишига бағишладим, — деб гап бошлади Риштон пахта пунктида бош танловчи бўлиб ишлаган Зиёвиддин ака Муҳаммадиев. — Охир-оқибат саломатлигимни йўқотдим. 1981 йили ҳосил яхши бўлмади. Хўжалик раҳбарларига қўшиб бизни ҳам қистовга олишди. Намлиги 80—90 фоиз пахтани «қуруқ» ҳисобига олишга мажбур қилишди.

1982 йилнинг июнь ойида 1981 йил пахтасини топшириб бўлдим-у юрак хасталигига учраб, касалхонага тушдим. Ўша йили пахта қабул қила олмадим... 1983 йили учун ҳар бир хўжаликда тажриба ипак пахта экишди. Мени райкомга чақириб (у вақтлар котиб Ў. Собиров эди):

— Шу пахтани сиз қабул қилинг. Ёшлар ипак пахтани тушунишмайди, — дейишди.

Мен, касалман деб, кўнмадим. Бу пайтда планимиз 80 фоиздан энди ошганди. Собировни юқоридагилар: «Районнинг пахта планига биз билан баробар жавоб берасанлар. Ҳозир газни ҳам, сувни ҳам ўчирамиз»,—деб қўрқитишган. Охири у менга келди:

— Ака, мен сизга индамайман, дегандим, наилож, озгина ғўзапўчоқ оласиз энди, — деди.

— Йўқ, дедим. Бўлмади.

Шундан бошлаб бизга ғўзапўчоқ аралаш пахта келиб турди. Дастлаб 24—25 фоиз пахта олардик. Сўнг бу миқдор 5 фоизга тушиб қолди. Шунга қарамай, давлатга тоза пахтани беравердик. Қарасам, ҳамма ёқни пўчоқ босиб, сасиб кетди. Мен қабул қилишдан бош тортдим. Райком тағин директорни чақиртирган. Улар ғўзапўчоқ ҳисобига маълумот бериб туришган экан-да. Пахта заводи директори Ҳомиджон Мирзаев эди. У: «Планни осмондан оладими, ғўзапўчоқдан оладими, барибир эмасми?» — дебди. Шундан кейин қўшиб ёзиш бизнинг иштирокимизсиз давом этган...

— Мен 1982 йилнинг 1 сентябридан Риштон пахта пунктида мудир бўлиб ишладим, — дейди Ғанижон Маъмуров. — Қўшиб ёзиш бизда еттинчи ноябрдан кейин бошланди. Ўша пайтда райижроком раиси Ҳ. Одилов келиб, хўжаликлар бўйича топширилиши керак бўлган пахтанинг тоннасига биздан квитанция ёздириб кетарди. Хўжаликлардан пахта келмай қўйгач, биз дарвозаларни беркитиб, пунктга қадам босмай қўйганмиз. Ўрнимизга район маълумот бераверган. Кейин йигирма тўртинчи декабрда ҳаммани райкомга чақириб, бизсиз қўшиб ёзилган пахталарни ҳам расмийлаштириб беришга мажбур қилишди.

— Ишни ўз ихтиёрингиз билан эмас, юқоридан ўтказилган тазйиқ остида бажаришга мажбур бўлганларингни Ҳ. Одилов судда айтганми?

— У киши судга ҳатто гувоҳ сифатида ҳам чақиртирилмаган. Ваҳолонки, икки мавсумда ҳам район пахта штабининг бошлиғи бўлган.

— Қўшиб ёзиш еттинчи ноябрда Олтиариқ районида бўлиб ўтган фаоллар йиғилишидан кейин бошланган, — дейди ўша вақтларда Зодиён пунктида мудир бўлиб ишлаган Акбарали Сиддиқов. — Ундан кейин бизни яна райкомга чақиришди. Борсам: бошқа уч пункт мудири ҳам турибди. Сўнг бизни «биринчи»нинг хонасига бошлаб киришди. Собировнинг ёнида басавлат бир киши ўтирарди. Кейин билсак, у обкомнинг қишлоқ хўжалиги бўйича котиби А. Саидхўжаев экан. Бизни бир кўздан кечириб олгач:

— График билан ким таниш? — деди.

У ҳақда ҳеч нарса билмаслигимизни айтдик.

— Мана, обкомнинг районларга берган графиги, — деди у. — Биз пунктлар бўйича бўлганмиз. Бугундан бошлаб ҳар куни шу график бўйича квитанция ёзиб бераверасизлар. Топшириқни бажармайдиганлар бўлса, қўлларингда қоғоз, аризаларингни ёзиб чиқиб кетаверинглар...

— У пайтлар обкомдан келган вакил худодек қабул қилинарди, — дейди А. Сиддиқов. — Гап қайтариш худога шак келтириш билан баробар. Шунга қарамай «Бу жиноят-ку», деган гапни айтдик.

— Бу менинг топшириғим эмас, — деди у. — Обкомда жумҳуриятдан келган бошлиқлар ўтиришибди.

Мен гап қайтардим. Айтишиб қолдик. «Бўпти, ариза ёзаман», — дедим.

— Ўктам Собирович, — деди Саидхўжаев пўписа билан. — Битта машина беринг, бу болангизнинг тили узун экан, кўч-пўчи билан областдан чиқариб юборай. Ё бўлмаса, милиция чақиртириб қаматиб қўяман.

Тан олишим керак, қўрқдим. Шу вақт нима содир бўлиши мумкинлигини ҳам билмасдим. Лекин Собиров секин қўлимдан етаклаб ташқарига олиб чиқди.

— Булар билан ади-бади айтишиб ўтирма, — деди қабулхонада тўхтаб. — Улардан ҳам кунига 1,5—2 фоиздан пахта берасанлар, деб талаб қилишган.

— Районимизда тўртта пахта пункти бор, — дейди суҳбатни давом эттириб Зиёвиддин ака. — Тўрттала пункт ҳам банкка фақат ҳақиқатда топширилган пахта учун квитанция берган. Ўша йили район бўйича қўшиб ёзилган салкам 8,5 минг тонна пахтанинг бари райштаб томонидан берилган. Фақат Ғанижон айтганидек, 24 декабрда товаршунослар, мудир, бухгалтерларни райижрокомга чақиришди. «Муҳрларинг билан келинглар», дейишган экан. Кечаси ҳаммамизга бирма-бир машина юбориб олиб кетишди. Борсак, пахта заводи директори ўринбосари Ғ. Мамажонов билан райижроком раиси ўринбосари Д. Дадақўзиев ўтирибди. Бизга:

— Райштабдан айтилган ҳавойи пахтани бир қоғозга ёзиб беринглар, — дейишди. Ҳужжатсиз квитанция ёзиб бердик. Бу квитанциялардан ҳеч ким манфаат кўрган эмас. Буни ҳужжатларнинг ўзиёқ айтиб турибди...

Ана шу ҳужжатлардан бирини қўлимга оламан. Унда ўнлаб одамлар тақдирига Фарғона вилоят судининг ҳукми битилган. Ҳужжатда қисман шундай дейилади:

«Фарғона пахта заводи директори Мирзаев Ҳ. ҳамда Риштон районининг айрим раҳбарлари қонунсиз операцияларнинг олдини олиш ўрнига ғайриқонуний топшириқлари билан юқоридаги жиноятларнинг содир қилинишига шароит яратганлар, номлари қайд этилган судланувчилар эса муросасозлик қилиб ғайриқонуний топшириқларни била туриб бажарганлар».

Бизда «ўзбек иши» «фош қилинган» ўша 80-йилларнинг иккинчи ярмида ўзларини биздан-да ақлли санаган кишиларнинг марказий матбуотда босилган материалларидаги ҳайрат билан «жумҳурият миқёсида жиноят қилинса-ю, ҳеч кимса қарши чиқмаса» деган гаплари мамлакат бўйлаб кенг ёйилганди. Ҳамма каби ҳайратга тушдим. Ўша маҳал ўқувчилик йилларимда бошимдан ўтган воқеалар ёдимга келди. Бу воқеалар қўшиб ёзишлардан ҳар қанча йироқ бўлмасин, уларнинг замирида қандайдир бир умумийлик борлигини ўз вақтида ким ўйлабди, дейсиз...

Пахта мавсуми охирлаб қолган кунларнинг бирида тўсатдан совуқ кучайиб даладаштга туни билан қалин қиров қўнди. Лекин ўқитувчиларимиз бизни ётоғимиз — иситилмаган, қаровсизликдан зах босган клуб хоналаридан аранг қувиб далага ҳайдашди. Анча йўл босиб, мўлжалланган ерга етиб келганимизда ҳам изғирин юпун кийинган, қалтираб турган болаларнинг бадан-баданидан ўтиб кетаётганди. Эгатлар орасидаги қалин қиров аллақачон эриб шудрингга айлана бошлаган. Унга тўйиниб бўғриқа бошлаган ерга қадам ташлаб бўлмайди. Шунда ҳам лой кечиб пайкалга кирган болалар гуруҳ-гуруҳга бўлиниб гулхан ёқиб исинишмоқчи бўлишади. Улар базўр ёққан гулханни ўчириб, болаларни хўл пахтани теришга мажбур қилиб юрган, почапўстинга ўраниб олган ўқитувчиларнинг кўзларида ҳатто шундай дақиқаларда ҳам шафқат ўтини кўрмаганман.

Ўқувчилик йилларимизда пахта мавсумида Чиноз районига ҳам кўп борганмиз. Ҳар сафар ётоқ сифатида ўқув машғулотлари буткул тўхтатилган мактаб биносидан фойдаланардик. Гўё шу билан бизнинг ҳаёт-мамотимиз ҳал бўладигандек, ҳатто 1-синф ўқувчиларининг ҳам қўлларига этак тутиб пахтазорларга олиб чиқишарди. Ўқитувчи эгатнинг бир томонига арқон боғлаб, иккинчи бошига ўтиб силкир: ғўзапоячалик ҳам бўй олиб улгурмаган болалар эса ерга тўкилган пахталарни терардилар.

Ўша йилларда ҳали гўдаклигини унутиб улгурмаган тенгдошларимгина эмас, ҳатто давлат раҳбарлари ҳам шу каби жиноятларни биздаги меҳнатсеварлик, ватанпарварлик, дея баҳолашарди. Лекин бу тушунчаларнинг бари ўзбек халқи табиатига она сути билан синггган эмас. Балки бу бутун мамлакат миқёсидагидек планлаштиришнинг ҳаддан ортиқ марказлаштирилганлиги, бошқарувнинг маъмурий-буйруқбозлик усули (маҳаллий шароит билан ҳисоблашмаслик, тўғрироғи, уни мутлақ билмаслик) оқибати эканлигию ўтган 70 йил ичида бизнинг онгимизга сингдириб келинган буюк ғоялар замирида нималар рўй бера бошлаганлигини эндигина рўйирост англай бошладик чоғи. Назаримда, худди ўзимиз ўзлигимизга қарши қирғин сиёсатини олиб боргандекмиз...

...Бу кишилар ҳам ўрмонга ўт кетганида хўлу қуруқ баравар ёнганидек ёниб кетганлар. Улар ўзларига тайинланган жазо муддатини ўтаб ҳам бўлишган. Бироқ, уларни «судланган» деган тавқи лаънат ҳамон қийнаб-азоблаб келмоқда. «Улар оппоқ» дея қора ҳукмни бекор қилишга мухбирнинг ҳуқуқи йўқ. Фақат мантиқ уларнинг бегуноҳлигидан далолат қилмоқда.

М. ҚОСИМОВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

Жумъа ўгитлари

ПАЙҒАМБАРГА БЎЙСУНИШ

Сиз Оллоҳнинг содиқ пайғамбарини таниганингиздан кейин, унинг ҳар бир фармони ва таъқиқига бўйсунишингиз лозим, зеро пайғамбарни таниб туриб, унга итоат этмасликни ақл бовар этмайди. Пайғамбарнинг асоссиз гапирмаслигига, унинг ҳар бир сўзи Оллоҳ тарафиданлигига, ҳар бир амали эса Оллоҳнинг розилигига қараб бўлганига ишонмай туриб, шунингдек, пайғамбарга қарши чиқиш Оллоҳнинг ўзига қарши чиқиш билан баробарлигини, Оллоҳга зид бўлган ҳеч нарса ҳеч қачон ҳақиқат бўла олмаслигини билмай туриб, пайғамбарга ишонишнинг маъноси йўқ. Пайғамбарга ишонишингиз унинг фармони ва таъқиқига, ундаги ҳикмат ва фойдани англашингиз ёки англай олмаганлигингиздан қатъий назар, тўла бўйсунишингизни тақозо этади.

Зеро, унинг Оллоҳ тарафидан юборилганлигининг ўзи ростгўйлиги ҳамда барча ҳикмат ва фойдаларни эгаллаганига гувоҳдир. Ундаги бирор ҳикмат ёки бирор фойдани англай олмаслик, унинг нотўғрилигидан эмас, балки инсоннинг англаш қобилиятидаги нуқсон сабабидандир. Чунки бир фандан умуман хабардор бўлмаган кишининг шу фанда моҳир бўлган кишига қарши чиқиши ўта аҳмоқликдир. Дунёвий ишлар унинг нозик сирларидан воқиф бўлган донишмандга муҳтож. Одамлар мана шундай донишмандни топсалар, унга мурожаат қиладилар, суянадилар, сўзларини тасдиқлаб эътироз билдирмайдилар, қилган ишига аралашмайдилар. Негаки, ҳар бир одам ҳам барча илму фанда моҳир ва барча дунёвий ишларни тушунишга қодир бўлавермайди. Мана шундай донишмандни топиб, унинг маҳоратига ишонган киши унга тўла эътиқод қилиши, унинг бирорта ҳам ишига эътироз билдирмаслиги, ўз фикрида қайсарлик қилиб туриб олмаслиги лозим. Чунки ундан қилаётган ишидаги ҳикмат ва фойдани тушунтириб беришини талаб этиш ўта аҳмоқликдир. Судга эҳтиёж сезган вақтингизда ҳамма ишингизни ҳимоячига топшириб қўймайсизми? Унинг ишларига аралашиб, эътироз билдирсангиз, у сизни хонасидан ҳайдаб юбормайдими? Шунингдек, табибнинг ҳар бир даволаш усулини суриштираверсангиз, сизни даволашдан бош тортмайдими? Диннинг иши ҳам худди шундай. Сиз Оллоҳни ва у рози бўладиган ҳаёт йўлини билишга муҳтожсиз, лекин бу билимни ва йўлни ўз ақлингиз билан топа олмайсиз, демак, сиз Оллоҳнинг пайғамбарини излашингиз ва бу йўлда Оллоҳ берган ақл, заковат, тушуниш ва англаш қобилиятларидан фойдаланишингиз лозим. Чунки сиз Оллоҳ юбормаган кишини пайғамбар деб, унга эргашсангиз, у сизни ҳақиқат йўлидан оздириб, ноҳақ йўлларга бошлайди. Аммо синаб, текшириб, синовдан ўтказгандан кейин бир кишининг ҳақиқий Оллоҳнинг пайғамбари эканига тўла ишонч ҳосил қилсангиз, унга комил эътиқод қилишингиз, ҳар бир фармон ва таъқиқига тўла бўйсунишингиз лозим.

ПАЙҒАМБАРЛАРГА ИШОНИШНИНГ ЗАРУРАТИ

Инсонлар пайғамбарларга ишонишлари, унинг фармонига итоат этишлари лозим. Пайғамбарга қарши чиқиб, фармонига итоат этишдан бош тортган кимса шубҳасиз залолатдадир. Чунки юқорида айтиб ўтганимиздек, пайғамбар инсониятни ҳақиқий исломий йўлга даъват этади.

Бу борада одамлар қизиқ ишлар қилишган. Улардан баъзилари пайғамбарнинг ҳақлигини тан олгану, лекин унга ишонмаган, итоат этмаган. Улар кофиргина эмас, нодон ҳамдирлар, зеро пайғамбарнинг Оллоҳ тарафиданлигига эътироф қила туриб, унга итоат этишдан бош тортмоқликда маъно йўқ, бўлса ҳам атайин ҳақиқат ўрнига ноҳақни, ҳидоят ўрнига залолатни танламоқликдир. Бундан ҳам шармандалироқ ҳамоқат борми?

Яна баъзилари «Пайғамбарга эргашишга муҳтож эмасмиз, ўз ақлларимиз билан тўғри йўлни топиб оламиз», — дейишди. Бу ҳам қаттиқ адашиш ва катта хатодир. Сиз ҳандаса фанидан икки нуқтани фақат биргина тўғри чизиқ бирлаштира олишини, ундан бошқа чизиқ тўғри бўлмаслигини, бўлса ҳам икки нуқтани бирлаштира олмаслигини ўргангансиз. Шунингдек, ҳақиқат йўли, исломий ибора билан айтганда тўғри йўл, яъни банда билан парвардигорни бирлаштирадиган йўл бояги қоидага биноан айтилганда, фақат битта бўлади. Ундан бошқа ҳар қандай йўл нотўғри ёки банда билан парвардигорни бирлаштирмайдиган йўл бўлиб чиқади.

Оллоҳга олиб борадиган йўлнинг ягоналигидан, бу йўлни Оллоҳ ўз пайғамбарига билдирганидан хабардор бўлдингиз. Энди олдинга яна бир қадам ташланг. Кимки мана шу йўлдан юз ўгирса ва бошқа йўл ахтариб, ўзини қийнаса, унинг иши мана шу икки кўринишнинг бири бўлишидан нарига ўтмайди:

Ё Оллоҳга олиб борадиган йўлни умуман топа олмайди, ёки узун, қинғир-қийшиқ йўлни топади. Аввалги кўринишда шубҳасиз ҳалок бўлади, иккинчи кўринишда ҳам ҳеч бўлмаганда адашган, телбага айланган бўлади. Ўзингиз ўйлаб кўринг, ахир, ақлсиз ҳайвон ҳам бир жойга бормоқчи бўлса, тўғри йўлни танлайдику? Оллоҳ берган ақлга эга бўла туриб, парвардигорга даъват қилаётган, тўғрилик ва эзгулик йўлига бошлаётган пайғамбарга: «Асло! Ҳеч қачон сенга эргашмайман, сен бошлаётган йўлдан бормайман, мақсадимга эришмагунимча нотўғри, қоронғу кўчалардан бошим оққан тарафга қараб кетавераман», — деган кишини нима деб аташ мумкин?

Пайғамбарга ишонмаган кишининг Оллоҳга олиб борадиган тўғри йўлни ҳам, нотўғри йўлни ҳам топа олмаслигини озгина тафаккур билан англаб олишингиз мумкин, зеро бундай кишининг ақлида бир камчилик бўлиб, уни ҳақиқатни қабул қилишдан қайтариб туради. У фаҳми калта, табиатида бир нуқсони бор — мутакаббир, ёки ота-боболарига кўр-кўрона тақлид қилишга берилган бўлиб, улардан олган меросига зид бўлган фикр ва одатларни эшитишни хоҳламайдиган тақлидчи ёки ҳавойи нафсини ўзига худо қилиб олган, одатланиб қолган гуноҳларини қилолмай қолишдан қўрқиб, пайғамбарнинг таълимини қабул қилишга мойил бўлмайдиган — субутсиз одам бўлиши мумкин. Кимдадир шу нарсалардан биронтаси бўлса, у Оллоҳнинг йўлидан бора олмайди, булардан ҳоли бўлган киши эса, ҳақиқий пайғамбарга бўйсунмаслиги, унинг таълимига итоат этмаслиги сира мумкин эмас.

Бу борада шу нарсадан ғафлатда қолмаслик керакки, пайғамбарни юборган Оллоҳнинг ўзи инсонларга пайғамбарга ишонишлари, унинг таълимига бўйсунишларини буюрган. Гўё пайғамбарга ишонмаган, унга итоат қилмаган киши Оллоҳ таолонинг ўзига итоат қилмагандекдир. Таъбир жойиз бўлса, давлат тарафидан сизга бошлиқ қилиб тайинланган кишига бўйсунишингиз лозим. Сизнинг шу бошлиққа бўйсунмаганлигингиз давлатга қарши чиқишингиздир. Давлатга итоат эта туриб, у тайинлаган ҳокимга бўйсунмаслик мумкин эмас. Оллоҳ билан у юборган пайғамбарга бўйсуниш ҳам шундай. Оллоҳ бутун коинотнинг ҳақиқий подшоҳидир, шундай экан, унинг инсониятга йўлбошчи қилиб юборган пайғамбарига барча ишониши ва унга итоат қилишини ҳар нарсадан афзал билиши лозим. Пайғамбарга итоат қилмаган киши Оллоҳга ишониши ёки ишонмаслигидан қатъий назар, кофирдир.

(Давоми бор).

(Давоми. Боши рўзноманинг 29 ноябрь, 13, 20, 27 декабрь, 10, 17 январь сонларида).

Синглим, иштиёқинг бесамар йўлларга туташмасин!

Р. АЛЬБЕКОВ сурат-лавҳаси.

НАВРЎЗГА АТАЛГАН

24—30 январь кунлари Тошкент шаҳрида «Наврўз арафасида» дея аталмиш театрлаштирилган фестиваль бўлиб ўтади. Жумҳуриятимиз халқларининг энг сёвимли ва оммавий байрамига аталган бу тадбирга Маданият вазирлиги билан Театр арбоблари уюшмасида жиддий тайёргарлик кўрилди. Бироқ, ҳамма республикаларда бўлганидек, бизда ҳам иқтисодий танглик бу йилги фестивални бироз ихчамроқ қилиб ўтказишни тақозо этмоқда. Ташкилий комитет тузган комиссия маблағ танқислиги сабабли ўтган йиллардаги каби 23 тагача эмас, балки 6 та энг маъқул саҳна асарини танлаб олди. Ҳолбуки, фестиваль дастури учун тавсия этилган спектакллар анчагина, ҳаммаси томошабинга манзур бўладиган асарлар эди.

Аброр Ҳидоятов номидаги ўзбек драма театри, рус ёш томошабинлар театри ва «Илҳом» театри саҳналарида намойиш этиш учун танлаб олинган саҳна асарлари тошкентликларга манзур бўлиши шубҳасиз. Фестиваль ғолиби, деб топилган энг яхши спектакль бу йил ўтказиладиган музофотлараро Наврўз байрамида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритади.

А. ЙЎЛДОШЕВ.

ИМТИЁЗ

Андижон педагогика илмгоҳи маҳаллий 18-мактаб негизида очган махсус синф ўқувчилари кириш имтиҳонларисиз мазкур олий ўқув юртининг талабаси бўла оладилар. Юқори синфларнинг 25 нафар ўқувчиси бу ерда умумтаълим фанлари билан бир қаторда бошланғич таълим методикасини ўрганадилар. Улар учун ўқув дастурини илмгоҳ муаллимлари ишлаб чиққанлар, бу муаллимлар мактаб ўқитувчилари билан бирга бўлғуси педагог методистлар учун амалий машғулотлар ўтказадилар.

Турмуш чорраҳаларида

«БАРНО»НИНГ САХОВАТИ

Бугунга келиб товламачию олибсотарлар, енгил-елпи кун кўраётган ширкатлар ҳам ўзларини тадбиркорлар сафига тиркашди. Мен бундай фикрга қўшилолмайман. Алдаб туриб халқнинг чўнтагини шилиш қароқчиликдан бошқа нарса эмас. «Инсоф сари барака», дейди халқимиз. Беш бармоқни бирданига оғизга тиқиб бўлмайди. Акс ҳолда унинг азоби ёмон. Худо ҳам инсоф билан ишлаган одамнинг йўлини ёруғ қилгай.

Мен «Барно» фирмасида ҳалол одамлар фаолият кўрсатаётганининг гувоҳи бўлдим. Илгари бу жой хўжалик ҳисобида ишлаётган «Ветеран» магазини эди. 1990 йил апрелидан бошлаб фирмага айланди.

— Дўконнинг ичидаги ҳамма нарсани 147 минг сўмга сотиб олдик. Фирмага айланмасидан олдинги икки йилда 1,5 миллион сўмлик савдо қилган бўлсак, кейинги олти ойда 2,5 миллион сўмлик мол сотдик, яна шунча маблағга маҳсулот харид қилдик, — дейди фирма президенти Мирқўзи Яҳёев.

Ҳа, улар тер тўкиб меҳнат қилишмоқда. Сотувчиларнинг қўли-қўлига тегмайди. Мен фирмани айланиб, олдинги «Ветеран» дўконидан нимаси билан фарқ қилишини дарҳол сездим. Авваллари фақат сабзавотлар сотилган бўлса, ҳозир бир нечта бўлимларда мева-чевадан тортиб то қандолатчилик маҳсулотларигача сотилаяпти. Ёнида қўшимча даромадлар келтирадиган соҳалар ҳам ташкил қилинган. Телевизор, радио тузатадиган устахонаю қаҳвахона шулар жумласидандир.

Фирмада сотилаётган кўпгина маҳсулотларни коллективнинг ўзи ишлаб чиқараётганини ҳам таъкидлаш жоиздир. Дейлик, нон, гўшт, пишлоқ, ҳар хил салатлар, лавлаги ва кондитер маҳсулотлари тайёрлайдиган цехлари ишлаб турибди. Патир нон бозорда 2—3 сўм бўлса, бу ерда беш баробар арзон.

— Дўконимизнинг оти бекорга «Ветеран» бўлмаган, — дейди Мирқўзи ака. — Ўша пайтлардаёқ 4500 уруш қатнашчиларига хизмат кўрсатардик. Ҳозир ҳам бу ишимизни давом эттираяпмиз. Ўзимизнинг рўйхатдаги биринчи гуруҳ уруш ногиронларига маҳсулотларимизни 30 фоиз арзон нархда сотаяпмиз. Қолганларига ойига 30 сўмлик талон берамизки, хоҳлаган пайтларида шунча пуллик маҳсулотни текинга олишлари мумкин. Истасалар, бир йиллигини бирданига ҳам бераверамиз. Ҳатто, қаровчисиз қолганларидан хабар олиб турамиз. Бундай ногиронлар вафот этсалар, дафн маросимини ҳам зиммамизга олганмиз. Миннат деб ўйламангу шу ишлар учун ҳар йили 100 минг сўмгача маблағ сарфлаймиз. Савобга нима етсин, ука.

Уларнинг келажак режалари ҳам хайрли эканлиги кўриниб турибди. Фирма қошида эски Туркман бозорини , тиклаш бошлаб юборилган. Бозорда очиладиган 4—5 та павильонларда «Барно» ўз маҳсулотларини сотади, Бу ерда қўшимча қурилиш материаллари ва бошқа нарсалар билан савдо қилинадиган дўконлар очилади. Ҳозирча бозорни ривожлантириш учун халқимизга жуда зарур бўлган истеъмол буюмлари кўпайтирилмоқда.

— Вақти келиб пештахталарга барча маҳсулотлардан намуналар қўямиз. Одамларга қулайлик яратиб, харид қилган нарсаларини уйларигача олиб бориб берамиз. Доимий харидорларимизга қарзга мол беришни ҳам йўлга қўймоқчимиз. Бу нарсалар фирма обрў-эътиборини ошириши шубҳасиз.

М. Яҳёев фикрига қўшилмай иложингиз йўқ. Ҳаммаси пухта ишлаб чиқилган. Улар қишлоқ хўжалик ходимлари ва ширкатлари билан ҳам доимий алоқа боғлашган. Бу тадбир фирма дўконининг мева-чеваларга тўлиб туришини таъминлайди. Ўз навбатида «Барно» уларга ҳам хизмат кўрсатади.

Фирманинг савобли ишларини Ленин район ижроия комитети раиси Шуҳрат Ҳикматов қўллаб-қувватлаб турибди. Улар биргаликда эски Туркман бозорини қайта тиклашни шу йилнинг охирида тугаллашни мўлжаллашган.

Қолаверса, бу ишбилармон жамоа хорижий мамлакатлар: Греция, Италия, Германия фирмалари билан алоқа ўрнатишга улгуришди. Ўйлаймизки, «Барно» фирмаси ўз ютуқларини мустаҳкамлаб бориб, юртимизнинг иқтисодий таназзулдан қутулиб олишига ўзининг озми-кўпми ҳиссасини қўшади.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи»нинг махсус мухбири.

Муҳтарам ватандошимиз, халқимизнинг олисдаги фарзанди бўлмиш Боймирза ҲАЙИТ жанобларига

Қадрли Боймирза ака!

Минг афсус ва надоматлар ила хабар топганимиз — Сиз дийдорига тўймаган фарзандингиз, беғубору беозор инсон

Бекмирза БОИМИРЗА ўғлининг

вафоти муносабати билан чуқур таъзиямизни қабул этинг! Марҳумни Аллоҳ раҳмат айласин, фарзандларию қавм-қариндошларига узоқ умр берсин! Сизга ҳамдардлик билдириб, сабр-тоқат тилаб қоламиз.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси ҳайъати,

«Халқ сўзи» рўзномаси ва «Чўлпон» нашриёти жамоалари.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси И. М. Мўминов номли фалсафа ва ҳуқуқ институти жамоаси институт ходими Л. А. Каримовага отаси

Абдувоҳид КАРИМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор қилади.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

САФАР·БЕХАТАР

фирмаси

БИЗ СИЗГА ПУЛИНГИЗНИ, АСАБИНГИЗНИ САҚЛАШДА, ВАҚТИНГИЗНИ ТЕЖАШДА ЭНГ ЯҚИН КЎМАКДОШИМИЗ,

БОРГАН ЖОЙИНГИЗДА ЯХШИ ЎРНАШИБ ОЛИШИНГИЗ—БИЗНИНГ АСОСИЙ МАҚСАДИМИЗ.

Бинобарин, даромадимиз ҳам сизнинг муваффақиятли қуним топишингизга боғлиқ. Исроилга боргач, яхши ўрнашиб олиш учун ҳис-ҳаяжон ёки қўрқув эмас, пухта тайёргарлик керак.

Пулларингизни зарур нарсаларгагина сарфланг.

МАСЛАҲАТИМИЗ

Кераклн ахборотни барвақт олинг.
Зарур ҳужжатларни барвақт тайёрлаб қўйинг.
Жамғариш дастурларига эга бўлинг.

БИЗНИНГ ФАОЛИЯТИМИЗ:

— Сиз яхши жойлашиб оладиган энг мақбул режани тузиб бериш;
— олдиндан буюртма асосида ижарага турар жой топиш;
— олдиндан буюртма асосида сотиб олиш учун турар жой ҳозирлаш;
— ишга жойлашишда кўмаклашиш;
— касб-кор тайёргарлигини кўришда ёрдамлашиш;
— ҳаётни, шикастланиш ва касалликларни суғурта қилиш;
— шахсий гувоҳнома, юклар ва ҳоказоларни олишда ёрдамлашиш;
— ўзингиз ва болаларингиз учун ўлпон, мактаб, болалар боғчаси ва ҳоказоларнинг энг мақбул андозаларини қидиришда ёрдам бериш.

Биз ширинкомани талаб этилмайдиган хизмат йўли билан қайтарамиз.

Агар сизда кўчиш учун виза бўлса, бошқаларнинг хатоларини такрорлашни истамасангиз,

ҲЕЧ НАРСАГА ЧУВ ТУШМАЙСИЗ

Маълумот олиш учун телефонлар: 78-57-54, 78-30-22.

Тошкент шаҳри.

БОШ МУҲАРРИР Аҳмаджон МУХТОРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608.
Буюртма № 37. 100000 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.40.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12